

Alina Heikkilä, Veera Malmstedt & Janette Åman

TOIMINTATERAPEUTTI VAUVAPERHEIDEN TUKENA

”Toimintaterapeutin rooli on tavallaan joka paikassa pieninä osina, sillä meillä on arki keskiössä”

TOIMINTATERAPEUTTI VAUVAPERHEIDEN TUKENA

”Toimintaterapeutin rooli on tavallaan joka paikassa pieninä osina, sillä meillä on arki keskiössä”

Alina Heikkilä, Veera Malmstedt & Jannette Åman
Opinnäytetyö
Syksy 2022
Toimintaterapian tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Toimintaterapian tutkinto-ohjelma

Tekijät: Alina Heikkilä, Veera Malmstedt & Janette Åman
Opinnäytetyön nimi: Toimintaterapeutti vauvaperheiden tukena
Työn ohjaajat: Pirjo Lappalainen & Maarit Virtanen
Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2022
Sivumäärä: 58 + 6 liitettä

Toimintaterapian ydinosaamista on auttaa yksilöitä löytämään tasapaino merkityksellisten toimintojen, kuten työn, levon, itsestä huolehtimisen ja vapaa-ajan välillä. Tämän tasapainon löytyminen ja säilyttäminen on erityisen tärkeää kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille suurten elämänmuutosten, kuten perheen lisäyksen aikana. Toimintaterapeuteilla on paljon annettavaa perheiden tukemisessa ja ohjaamisessa uuden arjen keskellä kokonaisvaltaisen lähestymistavan ansiosta.

Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä tietoisuutta toimintaterapeuttien ammatillisesta osaamisesta ennaltaehkäisevässä työssä jo lapsen kehityksen varhaisessa vaiheessa. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla vauvaperheiden toimintaterapiaan hakeutumisen syitä ja vauvaperheille toteutuvaa toimintaterapiaa. Tutkimustehtäviä oli kaksi: millaisia haasteita on vauvaperheillä, jotka ohjautuvat toimintaterapiaan ja miten toimintaterapeutit tukevat vauvaperheen osallistumista ja suoriutumista arjessa. Aineistonkeruu toteutettiin teemahaastatteluilla, johon valikoitui kolme tiedonantajaa valintakriteerien perusteella. Aineiston analysointiin käytettiin induktiivista sisällönanalyysiä.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että vauva luo syntyessään uudenlaisen arjen vanhemmille, kun vanhojen roolien rinnalle muodostuu uusi vanhemmuuden rooli, joka pitää sisällään sopeutumista uusiin tehtäviin, ajankäyttöön, rytmeihin ja rutiineihin. Vauvan elämä ja arki koostuu toimintakokonaisuuksista, joista suurin osa tapahtuu ensimmäisen elinvuoden aikana yhteistoimintoina vanhempien kanssa, jotka kehittävät luonnollisesti vanhemman ja vauvan välistä varhaista vuorovaikutusta. Monipuoliset toiminnot arjessa tukevat vauvan kasvua ja kehitystä sekä mahdollistavat uusia kokemuksia. Uuden elämäntilanteen tuomat muutokset ja haasteet näkyvät selkeimmin asiakkaiden kotiympäristöissä ja arjen toiminnoissa, minkä vuoksi jalkautuminen perheiden arkeen ja kotiin on tarkoituksenmukaista siellä näkyviin haasteisiin vastaamiseksi.

Asiasanat: Arki, kehitys, laadullinen tutkimus, toiminnot, vauvaperhe, vuorovaikutus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Occupational therapy

Authors: Alina Heikkilä, Veera Malmstedt & Janette Åman
Title of thesis: Occupational Therapist supporting families with infant
Supervisors: Pirjo Lappalainen & Maarit Virtanen
Term and year when the thesis was submitted: autumn 2022
Number of pages: 58 + 6 appendices

The core competence of occupational therapy is to help individuals find a balance between meaningful activities such as work, rest, self-care, and leisure. Finding and maintaining this balance is especially important for overall well-being during major life changes, such as the addition to the family. Occupational therapists have a lot to offer in supporting and guiding families during the new everyday life, as their versatile expertise enables a family-oriented approach to integrate into everyday life.

The aim of this qualitative study was to collect knowledge from the occupational therapists working with infant families to reveal the possibilities of occupational therapy. The research tasks were to find out what kind of challenges are faced by families with infants who are referred to occupational therapy and how do occupational therapists support the participation and performance of the infant's family in everyday life. The data collection was carried out with thematic interviews. The collected data was analysed using inductive content analysis.

Based on the research results, when an infant is born, it creates a new kind of everyday life for the parents. This new everyday life role of parenting is formed alongside the old roles, this includes adapting to new tasks, time use, rhythms, and routines. During the infant's first year, most of occupations are joint activities with the parents which develop naturally during early interaction. Versatile activities in everyday life support the infant's growth and development and enable new experiences. The communication and challenges of the new life situation are most clearly seen in the home environment and in everyday activities, which is why the integration of family life and home is appropriate to meet the challenges of the future.

Keywords: Development, everyday life, family with infant, occupations, interaction, qualitative study

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	VAUVAPERHEEN ARKI.....	9
2.1	Vanhemmuuden toiminnot.....	9
2.2	Vauvaikäisen toiminnallinen kehitys	12
2.3	Vauvan toimintavalmiuksien kehitys.....	14
2.4	Vauvaperheiden osallistumiseen ja suoriutumiseen vaikuttavia tekijöitä	16
3	VAUVAPERHE TOIMINTATERAPEUTIN ASIAKKAANA	19
3.1	Vanhemmuuden rooliin tukeminen	19
3.2	Vauvaperheen fyysisen ympäristön mukauttaminen	20
3.3	Vauvan toiminnallisen kehityksen tukeminen	21
3.4	Vauvaperheen toimintojen mukauttaminen ja hyödyntäminen	22
4	TUTKIMUKSEN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ	24
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	25
5.1	Tutkimusmetodologia	25
5.2	Tiedonantajien valinta ja aineiston keruu.....	26
5.3	Aineiston analyysi.....	28
6	TUTKIMUSTULOKSET	33
6.1	Vauvan sensomotorisen kehityksen haasteet	33
6.2	Varhaisen vuorovaikutuksen haasteet.....	35
6.3	Uuteen elämäntilanteeseen sopeutuminen	36
6.4	Fyysisen ympäristön mukauttaminen toimintaterapian keinoin.....	37
6.5	Vanhemman toimintaterapeuttinen ohjaus vauvan kanssa toimimiseen	38
6.6	Vauvan toimintakyvyn arviointi	41
6.7	Toimintaterapian tulevaisuus vauvaperheiden palveluissa	41
7	KESKEISTEN TULOSTEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET	43
7.1	Vauvaperheen uudenlainen arki.....	43
7.2	Varhaisen vuorovaikutuksen ja itsesäätelyn merkitykset arjessa	45
7.3	Johtopäätökset.....	47
8	TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	48
9	POHDINTA	51
	LÄHTEET.....	53

1 JOHDANTO

Vauvoille ja vauvaperheille suunnattu toimintaterapia on kansainvälisesti tunnettua ja sen vaikutukset lapsen kehitykselle on tiedostettu, mutta sen toteutus on Suomessa vielä hyvin vähäistä. Vauvoille suunnattua toimintaterapiaa toteutetaan Suomessa pääosin erikoissairaanhoidon piirissä tai sairaaloissa. Vauvaperheet ovat kuitenkin uuden elämäntilanteen vuoksi tilanteessa, jossa he voivat kaivata tukea arkisiin asioihin kotiympäristössä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2022a) julkaisun mukaan valtaosa lapsiperheiden vanhemmista kaipaisi tukea lapsiperhepalveluiden ammattilaisilta. Tukea kaivataan usein liittyen raskausajan hyvinvointiin, synnytykseen valmistautumiseen, vanhemmuuteen, vauvan syöttämiseen ja omaan jaksamiseen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022a.) Lisäksi kaikille lapsille tulisi taata parhaat mahdolliset edellytykset kasvulle ja kehitykselle, hyvinvoinnille sekä oppimiselle, sillä lapsuudessa luodaan perusta aikuisiän hyvinvoinnille. On myös todettu, että mitä varhaisemmassa vaiheessa lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta haitallinen tilanne havaitaan ja siihen puututaan, sen helpompaa se on selvittää. (Araneva 2022; Case-Smith 2015, 636; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Varhainen puuttuminen ja lapsen normaalikehityksen tukeminen ovat muodostuneet ajankohtaisiksi keskustelunaiheiksi viime vuosien aikana. Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan perheille tarjottua tukea haasteiden ilmenemisen varhaisessa vaiheessa. Sen avulla voidaan pyrkiä tunnistamaan, ehkäisemään ja lieventämään lapsen tai vanhempien arjessa koettuja haasteita. Aikaisessa vaiheessa tarjottu tuki voi estää haasteiden ja ongelmien kasvamista suuremmiksi ajan kuluessa. (Stoffel & Schleis 2014.)

Vauvan myötä arki muuttuu monella tavalla. Se tuo mukanaan muun muassa uuden rytmin ja rutiniin, sekä uudenlaisen roolin vanhemmille. Samanaikaisesti vanhemman tulee tasapainotella vanhemmuuden toimintojen, kotielämän toimintojen ja omien voimavarojen sekä jaksamisen välillä. Suurin osa vauvan toiminnoista toteutuu yhteistoimintoina vanhemman kanssa, sillä ensimmäisen elinvuoden aikana vauva on pitkään riippuvainen vanhemmistaan. Mikäli uuden arjen lisäksi vanhemmat kokevat erilaisia haasteita itsessään tai vauvassa, voi se kuormittaa arkea lisää. (ks. Lim, Honey, & McGrath 2021, 5,10.)

Toimintaterapeutit ovat kuntoutusalan ammattilaisia, jotka tukevat asiakkaitaan merkitykselliseen ja toimivaan arkeen (Toimintaterapeuttiliitto 2022). Toimintaterapeuttisen ammatillisen osaamisen

hyödyntäminen vauvojen ja vauvaperheiden parissa on kuitenkin usein epäselvä muille sosiaali- ja terveysalan työntekijöille sekä vanhemmille. Opinnäytetyö auttaa perustelemaan vauvaperheille suunnatun toimintaterapian tarvetta ja merkitystä, sekä muodostamaan selkeämmän kuvan toimintaterapeutin työn sisällöstä vauvojen ja vauvaperheiden parissa. Tämä voi puolestaan edesauttaa uusien vakanssien luomista ja sen myötä kyseisen asiakaskunnan parissa tapahtuvan työskentelyn yleistymistä. Aiheeseen kohdistuvan oman mielenkiinnon lisäksi kiinnostusta tutkimuksen tekemiseen lisäsi haaste löytää suomenkielistä tietoa aiheesta.

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena on kuvailla toimintaterapeuttien työskentelyä vauvaperheiden parissa. Tavoitteena on kerätä tietoa yhteen vauvaperheiden kanssa työskenteleviltä toimintaterapeuteilta ja siten tuoda ilmi vauvaperheille suunnatun toimintaterapian mahdollisuuksia. Opinnäytetyön tutkimustehtäväksi on asetettu: Millaisia haasteita on vauvaperheillä ja miten toimintaterapeutit tukevat vauvaperheen osallistumista ja suoriutumista arjessa. Tutkimuksen aineisto on kerätty teemahaastatteluilla, jonka jälkeen se on analysoitu induktiivisella sisällönanalyysillä ja teemoiteltu. Tutkimuksentiedonantajien valintakriteereiksi määritettiin vauvaperheiden kanssa työskentely ja toimintaterapeutin ammattinimike.

2 VAUVAPERHEEN ARKI

Vauvaperheen arki koostuu molemminpuolisesta tutustumisesta toisiinsa, vauvan kasvusta ja kehityksestä, vauvan hoidon harjoittelusta sekä kiintymyssuhteen muodostamisesta yhteisten toimintojen avulla. Vähitellen näistä toiminnoista muodostuu arkeen rutiineja, jotka luovat myös turvaa vauvalle. (Mannerheimin lastensuojelu liitto 2021a.)

Toimintaterapianimikkeistön mukaan toimintakokonaisuuksia ovat itsestä huolehtiminen, asiointi ja kotielämän toiminnot, koulunkäynti ja opiskelu, työkyky ja työssä suoriutuminen, yhteiskunnallinen osallistuminen, vapaa-ajan toiminta, leikkitoiminta sekä levon ja ajankäytön tasapaino (Aralinna & Savolainen 2017, 14). Vauva ei pysty itsenäisesti toteuttamaan näitä toimintakokonaisuuksia, joten suurin osa niistä tapahtuu vauvan ensimmäisen elinvuoden aikana yhteistoimintoina vanhempien kanssa. Yhteistoiminnoilla tarkoitetaan toimintoja, jotka jaetaan lapsen ja perheen jäsenten kesken tai esimerkiksi lapsen ja ikätovereiden tai muiden aikuisten kesken. (Schleis & Stoffel 2014, 2.) Näissä toiminnoissa olennaista on vanhemman osallistumisen lisäksi myös vauvan osallistuminen sekä molempien sitoutuminen toimintoihin (Craig ym. 2018, 2).

2.1 Vanhemmuuden toiminnot

Vanhemmuuden roolin mukana yksilön elämään tulee paljon toimintoja ja tehtäviä, joista toimintaterapian teorioissa ei juuri mainita tai olemassa olevat tiedot ovat hajallaan kirjallisuudessa (Lim ym. 2021, 2). Lim ym. (2021, 1, 6-9) toteuttivat katsauksen, jonka pohjalta he ovat luoneet vanhemmuuden toiminnoille käsitteellisen viitekehyksen: vanhemmuuden toiminnot ja tarkoitukset (parenting occupations and purposes = POP), jossa toimintoja tarkastellaan enemmän vanhempien näkökulmasta kuin lasten. Viitekehyksessä vanhemmuuteen liittyvät toiminnot on jaettu kymmeneen pääluokkaan.

Nämä toiminnot ovat lapsen perustarpeista huolehtiminen, lapsen liikuttaminen, materiaalien tarjoaminen, lapsen terveydestä huolehtiminen, lapsen kanssa kommunikoiminen, leikkiminen ja osallistuminen lapsikeskeisiin vapaa-ajan toimintoihin, emotionaalisen tuen ja stabiiliteetin tarjoaminen, lapsen oppimisen edistäminen, ympäristön tuen mahdollistaminen sekä lapsen sosiaalisten verkostojen hallinta. Joskus näitä on hankala erottaa toisistaan, sillä vanhempi voi toteuttaa useampaa

toimintoa yhtäaikaaisesti. Esimerkiksi leikin aikana vanhempi myös kommunikoi vauvan kanssa ja opettaa sekä mahdollistaa oppimista samanaikaisesti. Toimintoihin liittyy aina myös vanhemman tarve huolehtia lapsen tarpeista (looking in) sekä ympäristön uhista ja mahdollisuuksista (looking out). (Lim ym. 2021, 6–9.) Craig ym. (2018, 2) nimesivät myös artikkelissaan 12 toimintoa ja varhaista vanhemmuuden taitoa, joita ilmenee vastasyntyneiden tehohoitoyksikössä. Nämä toiminnot sopivat niin ikään POP-viitekehityksen mukaiseen luokitukseen, mikä tarkoittaa, että ympäristöstä huolimatta vanhemmuuteen liittyy tiettyjä toimintoja.

Vanhemmuuteen vaikuttavat myös toiminnot, jotka hyödyttävät lasta välillisesti parantaen vanhemmuuden taitoja. Näitä toimintoja kutsutaan termillä jatkuva vanhemmuuden kehittäminen (Continuous Parental Development = CPD). CPD-toiminnot sisältävät neljä pääluokkaa: avun hakeminen, taitojen ja tietojen parantaminen, onnistumiseen pyrkiminen ja resurssien hallinta. Toimintaterapiakirjallisuudessa avun hakeminen sekä taitojen ja tietojen parantaminen koettiin vanhemmuuden ydinkokemuksiksi. Esimerkiksi yleisesti koettiin, että vuorovaikutus muiden vanhempien kanssa ja heiltä oppiminen oli arvokasta vanhemman strategioiden, luottamuksen ja tukiverkostojen rakentamisessa. (Lim ym. 2021, 9.)

Onnistumiseen pyrkimisen kuvattiin olevan enimmäkseen sellaisiin vanhempiin yhteydessä, joilla oli erityisiä toiminnan esteitä. Esimerkiksi vanhemmat, jotka käyttävät pyörätuolia, saattavat tarvita erityisesti muokatun tai mittatilaustyönä valmistetun kantokopan tai pinnasängyn vauvalleen. Samoin resurssien hallinta mainittiin erityisesti teksteissä, joissa vanhemmilta puuttui aikaa, energiaa tai rahaa, koska heillä oli useita lapsia, työvelvollisuuksia, väsymystä, fyysisiä rajoituksia tai sosioekonomisia haasteita. Vaikka onnistumiseen pyrkiminen ja resurssien hallinta ovat todennäköisesti universaalistikin jaettuina vanhemmuuden kokemuksia, niitä voidaan pitää itsestään selvyysinä, jos erityisiä haasteita ei ole selkeästi näkyvissä. (Lim ym. 2021, 9.)

TAULUKKO 1. Vanhemmuuden toiminnot (Lim ym. 2021, 7–8; Craig ym. 2018, 2)

Toimintojen pääluokat	Esimerkkejä pääluokkiin kuuluvista toiminnoista
Lapsen perustarpeista huolehtiminen	Rutiinomaiset itsestä huolehtimisen toiminnot kuten kylvytys, vaipan vaihtaminen, pukeminen, syöttäminen, henkilökohtainen hygienia ja uni, varhainen hoitaminen, rauhoittaminen ja nukkumisen edistäminen
Lapsen liikuttaminen	Asennot, käsittely, nostaminen, kantaminen, rattaiden käyttäminen, autolla ajaminen lapsen kanssa, joukko liikenteen käyttäminen
Materiaalien tarjoaminen lapselle (providing materially for the child)	Resurssit kuten ruoka, sopiva vaatetus, koti, lastenhoitotarvikkeet
Lapsen terveydestä huolehtiminen ja suojeleminen	Terveellisten valintojen teko, turvallisuusuhkiin ja lapsen terveyttä uhkaaviin asioihin reagoiminen
Lapsen kanssa kommunikointi	Verbaalinen kommunikointi, vanhemman kyky huomioida lapsen tarpeita ja vihjeitä ja vastata niihin, käyttäytyminen ja kontekstin huomioiminen, osallistuminen tietoiseen ja hoitavaan vuorovaikutukseen
Leikkiminen ja osallistuminen lapsikeskeisiin vapaa-ajan toimintoihin	Leikkitoiminnot ja muut vapaa-ajan toiminnot, joita tehdään yhteistoimintona lapsen kanssa
Emotionaalisen tuen ja stabiliteetin tarjoaminen	Positiivisten emotionaalisten kokemusten tarjoaminen ja lapsi-vanhempi suhteesta huolehtiminen kuten lapsen rauhoittaminen, kiintymyksen näyttäminen, johdonmukaisuus ja ennakoitavuus omassa käytössä, lapsen yksilöllisten mielenkiinnonkohteiden huomioiminen, vuorovaikutuksessa oleminen vauvan kanssa, kosketus
Lapsen oppimisen edistäminen	Ohjaus ja tuki kehityksellisten merkkipaalujen saavuttamiseksi, elämäntaitojen opettaminen, kuri ja lapsen käyttäytymisen hallinta
Ympäristön tuen mahdollistaminen	Sellaisen fyysisen ja ajallisen ympäristön tarjoaminen lapselle, joka edistää hänen toimintojaan
Lapsen sosiaalisten verkostojen hallinta	Lapsen vuorovaikutussuhteiden edistäminen perheen ja laajemman sosiaalisen ympäristön kanssa sekä kulttuurisessa yhteisössä

2.2 Vauvaikäisen toiminnallinen kehitys

Vauva (0–1 vuotta) on syntyessään monella tapaa vielä avuton, sekä pitkään täysin riippuvainen vanhemmistaan. Ensimmäisen ikävuoden aikana vauvan kehitys etenee monelta osin jättäjäismäisin askelin, mutta kuitenkin jokaiselle vauvalle yksilöllisen tahdin mukaisesti (Korhonen 2021). 1900-luvun tutkijat ymmärsivät, että lapsen kehitys tapahtuu pyramidimaisesti eli uusia taitoja opitaan ja rakennetaan peruskykyjen päälle, mutta uusien taitojen oppimiseen vaikuttavat kulttuuriset, sosiaaliset ja fyysiset kontekstit. Se millä tavalla lapsi oppii tietyn taidon, riippuu niin ikään neurologisesta kypsymisestä kuin myös ympäristön vaatimuksista, haasteista ja tuesta, sekä mahdollisuudesta tutkia ympäristöä. (Case-Smith 2015, 65–66; Craig, Carroll, Ludwig, Sturdivant & Boop 2018, 4.) Myös vanhempien kyvyillä huomata ja vastata vauvan tarpeisiin, on pitkäkestoisia vaikutuksia lapsen kehitykseen (Kalland & Salo 2020; Lim ym. 2021, 8).

Leikki on vauvalle luonnollinen tapa toteuttaa itseään ja oppia uusia asioita, koska leikki toiminta on luonnostaan mielenkiintoista ja hauskaa, sekä vauvasta itsestä lähtöisin olevaa toimintaa. Vauvaikäisen (0–12 kk) leikkitoiminnot ovat enemmänkin tutkivaa ja sosiaalista, joissa on vahva side vanhempaan, sillä vauva ei pysty vielä tuottamaan itsenäisiä leikkitoimintoja. Vauvan leikkitoiminta voi olla vanhemman sylissä tapahtuvaa tutkivaa toimintaa, kuten vanhemman hiuksien tai kasvojen tutkimista tai vanhempi itse näyttää vauvalle esinettä omasta kädestään. Tällaista tutkivaa leikkiä voidaan kutsua myös sensomotoriseksi leikiksi, sillä vauva saa leikin aikana fyysisiä aistimuksia eri aistikanavien kautta. Vauva laittaa leikkiesineitä suuhunsa, heiluttelee niitä ilmassa ja tutkii niiden pintoja käsillään, jolloin toiminnot mahdollistavat vauvalle uuden oppimisen ja uudenlaisten aistikokemusten saamisen leikkiessään. (Case-Smith 2015, 79.)

Ruokailu ja ruokailutottumukset kuuluvat itsestä huolehtimisen toimintoihin (Aralinna & Savolainen 2017, 14). **Ruokinta-, syömis- ja nielemistoiminnot** ovat tärkeitä terveydelle ja hyvinvoinnille, mutta niillä on myös olennainen osa vauvan sosiaalisessa, emotionaalisessa ja kulttuurisessa kypsymisessä. Ruokailuun kuuluu monimutkaisia prosesseja sekä taustalla olevia lääketieteellisiä, sensorisia, motorisia, käyttäytymis- ja ympäristövaikutuksia. Ruokailu on dynaaminen prosessi, jossa hankitaan lukuisia taitoja ja yleistä fyysistä kehitystä, kuten lihasten, yläraajojen, hienomotoriikan ja monimutkaisen suun motorisia ja nielemisen taitoja. Ruokailun kautta opitaan myös varhaista viestintää, sillä vauva oppii viestimään tarpeistaan ja toiveistaan verbaalisten ja ei-verbaalisten vihjeiden kautta. Syömiseen liittyviä taitoja vauvalle kehittyy jo sikiövaiheessa, mutta vasta

syntyessään vauva oppii koordinoimaan imemistä, nielemistä ja hengittämistä suun kautta syöttämisen aikana. (Case-Smith 2015, 389, 392–393.)

Ensimmäisten kuukausien aikana (0-3kk) vauvaa syötetään vanhemman sylissä, jossa hän saa erilaisia aistikokemuksia myöhempää kehitystä varten. Kädet tulevat automaattisesti kehon keskiviivaa kohden ja myöhemmin vauva löytää omat kätensä suuhunsa. Syöttämisestä voi tulla perusta myös vauvan ja vanhemman kiintymyssuhteelle ja sosiaaliselle kehitykselle. Vauvan kasvaessa ja kehittyessä (3-6kk) alkaa vauvan pään ja kaulan hallinta olemaan kontrolloidumpaa ja vauva pystyy nostamaan ja kääntämään päätä ylläpitääkseen pään asentoa tuetussa istuma-asennossa. Tällöin vauva voi alkaa itse tuomaan käsiä kehon keskiviivan kohdalle ja pitämään itse tuttipullosta kiinni tai syleilemään vanhempaa syöttämisen aikana. Lisäksi vauva alkaa viemään leluja ja esineitä suuhunsa, joka myöhemmin mahdollistaa suun motoriikan kehittymisen ja sitä kautta kehittää ruoan koostumuksen lisäämistä. Kuuden kuukauden ikäinen vauva on valmis syömään lusikasta, kuitenkin mahdollisesti jatkaen myös pullo- tai rintaruokintaa. Kaikissa aiemmissa vaiheissa tarvitaan vanhemman avustusta vauvan syömisessä, mutta 12 kuukauden ikäisenä, pystyy hän syömään itsenäisemmin pitkälle kehittyneen karkea-, hieno- ja suun motoriikan avulla. (Case-Smith 2015, 389, 392–393.)

Levon merkitys on suuri vauvalla ja erityisesti vastasyntyneellä. Vastasyntynyt vauva nukkuu suurimman osan ajasta, noin 20 tuntia vuorokaudessa, yksilölliset vaihtelut huomioon ottaen. Vauvan unirytmii voi vaihdella hyvin paljon ensimmäisten elinkuukausien aikana ja siihen on vaikea vaikuttaa ensimmäisen kolmen kuukauden aikana. Vauvan uneen voi pyrkiä vaikuttamaan säännöllisellä päivärhythmillä, joka noudattaa tiettyjä ruokailu-, ulkoilu- ja päiväuniaikoja. Lisäksi vauva tarvitsee päivittäin vanhemman kanssa oleilua ja läheisyyttä. Vauvan unen tukemisessa auttaa päivän ja yön erottaminen vauvalle. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2021b.) Toimintaterapianimikkeistön mukaan lepotoimintoja ovat uni ja palautuminen toiminnan aiheuttamasta kuormituksesta. **Unitoimintoihin** kuuluvat nukahtaminen, unen määrä ja laatu, unisykli, sekä nukkumisympäristö. (Aralinna & Savolainen 2017, 15.) Vauvaikäistä ajatellen, tarvitsee vauva tukea ja apua suurimmassa osassa unitoiminnoissa vanhemmaltaan.

2.3 Vauvan toimintavalmiuksien kehitys

Vauvasta lähtien lapset kehittävät **kognitiivisia rakenteita** tai skeemoja, jotka edustavat esineitä, tapahtumia tai vuorovaikutussuhteita heidän mielessään. Kirjassaan Case-Smith (2015, 66) viittaa Piagetin kognitiivisen kehityksen teoriaan, jonka mukaan rakenteiden kypsyminen antaa vauvalle mahdollisuuden ymmärtää ympäristöä, kieltä ja sosiaalista toimintaa. Jokainen vuorovaikutustilanne antaa vauvalle mahdollisuuden omaksua uutta tietoa jo olemassa oleviin kognitiivisiin rakenteisiin tai mukauttaa olemassa olevia rakenteita uuden tiedon vastaanottamiseksi. Vauvan kognitiivinen prosessointi vaatii toisen henkilön apua sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ennen kuin vauva osaa käsitellä niitä itsenäisesti sisäisenä prosessina. Näin ollen vauvan kehitys ja oppiminen ovat kriittisesti riippuvaisia sosiaalisesta kanssakäymisestä. Toimintaterapiassa on olennaista, että toiminnan valinta ja rakenne ovat yhdenmukaisia vauvan kognitiivisen kehityksen kanssa. (Case-Smith 2015, 66.)

Vauvan **motorinen kehitys** etenee ylhäältä alaspäin eli päästä jalkoihin ja kehon keskilinjasta kohti käsiä eli vauva oppii päänsä hallinnan ennen alavartalonsa hallintaa ja keskivartalonsa hallinnan ennen yläraajojen hallintaa. Yläraajojen motorinen kehittyminen etenee karkeammista liikkeistä tarkempiin hienomotorisiin liikkeisiin. (Mulligan 2013, 157–158.) Vauvan motorista kehitystä voidaan selittää erilaisten teorioiden kautta. Hermosolujen kypsymisen teoriassa olennainen oletus on, että vauvat saavuttavat kehityksen virstanpylväät lineaarisesti ja johdonmukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että taidot ilmaantuvat peräkkäin sen mukaan, kun keskushermoston rakenteet kypsyvät. Ensimmäisenä vauvalla kehittyy aivorungon rakenteet, jotka mahdollistavat vastasyntyneen refleksiivasteet. Kortikaaliset rakenteet, jotka mahdollistavat koordinoitujen ja suunnitelmallisten liikkeiden kehityksen viimeisenä. Lisäksi motorisessa kehityksessä ei ole kyse pelkästään uusien toimintojen tai taitojen hallinnasta vaan samanaikaisesti motorinen kehitys estää ei-toivottuja liikkeitä. Tämä teoria ei kuitenkaan käsitä vauvan ympäristöä ja siihen sopeutumista, sekä vauvan kokemuksia, joilla on oleellinen osa motorisessa kehityksessä. (Case-Smith 2015, 67–68.)

Toinen teoria, joka selittää vauvan motorista kehitystä on dynaaminen systeemiteoria, jossa ajatellaan, että suoritus- ja toimintamallit syntyvät vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä monien eri järjestelmien kanssa, niin vauvan sisäisten kuin ulkoisten kanssa. Näitä järjestelmiä ovat muun muassa motoriset-, sensoriset-, havainto-, luusto- ja psykologiset järjestelmät, joiden avulla vauva kehittyy jatkuvassa muutoksessa ja vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. (Case-Smith 2015, 68.)

Sensomotoriikalla tarkoitetaan sensoriiikan eli aistimusten ja motoriikan eli liikkeiden yhteistyötä (Salpa & Autti-Rämö 2010, 8). **Sensomotorinen kehittyminen** tapahtuu tarjottujen kokemusten ja harjoittelun myötä. Vauvan sensomotoriselle kehitykselle ominaisia ovat erilaiset primitiiviset refleksit, jotka hallitsevat vauvan liikkumista ja käyttäytymistä. Ensimmäisen ikävuoden aikana useimmat näistä reflekseistä katoavat asteittain tai ne sisällytetään monimutkaisempiin toimintoihin. Esimerkiksi primitiivinen tarttumisrefleksi jää pois noin 4–5-kuukauden iässä, kun vauva oppii tietoisesti tarttumaan haluamiinsa tavaroihin. (Mulligan 2013, 147–148.) Vauvan ensimmäisen elinvuoden aikana kehittyä asennon hallinta, liikkuminen, aistien käyttö, kommunikaatio sekä sosiaalisen ja tunne-elämän perusta. Oman kehon hallinta ja sen myötä syntynyt turvallisuus auttaa vauvaa suhtautumaan ympäristöönsä ja sen tuomiin ärsykkeisiin luottavaisesti ja tiedonhakisesti. (Salpa & Autti-Rämö 2010, 8.) Esimerkiksi ryömimään ja konttaamaan opetellessa vauvan kehotietoisuus kehittyä ja vauva alkaa tunnistamaan kehon käytön vaikutuksia ympäristöönsä. Ryömimisen ja konttauksen myötä vauva saa aistikokemuksia kaikille aistialueilleen ja näiden kokemusten myötä vauva oppii liikkumaan asianmukaisella tavalla. (ks. Cermak & May-Benson 2020, 115–117.)

Sosio-emotionaalinen kehittyminen rakentuu temperamentista, kiintymyksestä ja tunteiden säätelystä. Tunteet ja temperamentti vaikuttavat lapsen kiinnostukseen kokeilla uusia toimintoja, siihen miten paljon lapsi jaksaa ponnistella toiminnan eteen sekä toimintaan sitoutumiseen. Varhaisin sosio-emotionaalisen kehityksen osa-alue on juuri kiintymyssuhde, joka rakentuu vauvan ja vanhemman välille ensimmäisen elinvuoden aikana. Kiintymys vanhempiin antaa lapselle ymmärryksen tunteista ja sosiaalisista suhteista. (Case-Smith 2015, 71, 74.)

Aistitiedon käsittely (sensory processing) tarkoittaa aivojen tapaa vastaanottaa viestejä eri aistireseptoreista ja muuntavat ne sopiviksi motorisiksi- ja käyttäytymisvasteiksi (Lane 2020, 65). Vauvan varhaista aistitiedon käsittelyä voidaan tukea monin keinoin ja vanhempien tulisi huomioida vauvan käyttäytymistä ja pyrkiä ymmärtämään vauvan yrityksiä viestittää hänen tarpeistaan aistitiedon käsittelyssä, kuten vauvan itkiessä erilaiset rauhoittumiskeinoja yrittäen esimerkiksi kapaloinnin avulla (Biggsby 2020, 484). Vauvan kyvyllä aistitiedon käsittelyyn voi olla selvä vaikutus vanhemman ja vauvan kanssasäätelyyn, joka vaikuttaa vauvan ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen (Cosbey & Parham, 2020, 25–26). Aistitiedon käsittely on suuressa roolissa, kun pyritään saavuttamaan optimaalinen vireystila ja itsesäätely, sekä ylläpitämään niitä, sillä ympäristö luo meille koko ajan valtavan määrän erilaisia aistimuksia. (Kranowitz 2003, 56–57.)

Itsesäätelyn kehitys on elämälle välttämätöntä ja se on käynnissä koko ajan tavalla tai toisella, kytkeytyen yksilön kehollisiin tuntemuksiin. Itsesäätelyn ollessa haastavaa, muuttaa se olon epä-mukavaksi ja sen avulla olo palautuu myös hyväksi. Itsesäätelyn taidot alkavat kehittyä jo ennen syntymää. Niiden kehittymiseen vaikuttavat sosiaalinen ja kielellinen ympäristö sekä turvalliset kiintymyssuhteet. (Pajulahti, Sainio & Sajaniemi 2020, 77.) Vauvan itsesäätely on ensimmäisten kuu-kausien aikana neuropsykologista ja sensomotorista mukautumista, eli vauvan käyttäytymismallit alkavat aktivoitumaan ja käyttäytyminen on vielä riippuvaista ympäristön tuottamista ärsykkeistä. Vauva kykenee osittain rauhoittamaan itseään ja säätelemään reaktiivisuuttaan esimerkiksi ime-mällä tai kääntymällä kohti tai pois päin ärsykkeestä. (Case-Smith 2015, 73.)

Vauva viestittää omista tarpeistaan erilaisin keinoin kuten liikehtimällä, katselemalla, äännelemällä ja ilmeilemällä. Esimerkiksi väsyneenä vauva voi vältellä katsekontaktia ja itkiessään hän voi vies-tittää pahasta olostai säätelytarpeesta. Vastasyntynyt on myös valmis vastaanottamaan turvan ja vaaran merkkejä ympäristöstään ja reagoimaan niihin käyttäytymisellään. Vauvaa hoivaava van-hempi viestittää vauvalle turvan ja vaaran merkkejä kehonkielellä, ilmeillä ja äänensävyllä. Van-hempien vastuulla on toimia vauvan kanssasäätelijänä eli tunnistaa vauvan viestit, vahvistaa turvan merkkejä ja palauttaa tunnetilojen tasapaino silloin, kun vauva tätä tarvitsee. Kanssasäätelijänä vanhempi pyrkii yhteensovittamaan, vuorottelemaan sekä rytmittämään omia ja vauvan tunnetiloja, ajoittamaan toimintansa lapsen tahtiin sekä reagoimaan vauvan viesteihin oikea-aikaisesti ja tar-koituksenmukaisesti. Tarkoituksena on jäsentää vauvan aivotoimintaa sekä suojata ylikuormituk-selta, jotka ovat olennaisia asioita itsesäätelyssä. Vauvan kyky muuttaa itsesäätelynsä ulkoisesta sisäiseksi vahvistuu, kun hänellä on turvallisia ja luotettavia kiintymyssuhteita hoivaaviin vanhem-piin, kuitenkin pienen vauvan itsesäätely on aluksi enimmäkseen ulkoista, hoivaavan vanhemman apuun perustuvaa. (Pajulahti ym. 2020, 78–79, 83, 96.)

2.4 Vauvaperheiden osallistumiseen ja suoriutumiseen vaikuttavia tekijöitä

POP-viitekehityksen mukaan vanhemmuuden toimintoihin vaikuttavat sosiokulttuuriset tekijät kuten sosioekonominen asema, kulttuuriset uskomukset, perherakenne ja vanhempien aiemmat koke-mukset omista vanhemmistaan. Nämä tekijät vaikuttavat siihen, millaisia resursseja perheellä on vanhemmuuden tukemiseen, miten vanhemmat ymmärtävät vanhemmuuden ja mitkä asiat he ko-kevat hyväksi lapselleen. On tärkeä muistaa, että jokainen yksilö toteuttaa vanhemmuutta eri ta-valla perustuen omiin kykyihinsä ja kontekstiin. (Lim ym. 2021, 6–9.)

Vauvaperheiden osallistumiseen ja suoriutumiseen vaikuttaa muun muassa vauvan ja vanhempien toimintakyky ja sen rajoitukset, perheen vahvuudet ja tarpeet, perheiden huolenaiheet, prioriteetit ja voimavarat sekä perheen jäsenten yksilölliset tarpeet (Cronin & Mandich 2005, 165). Vanhempien tärkeimpiä tehtäviä on täyttää vauvan perustarpeet sekä kehitykselliset ja sosiaaliset tarpeet. Perustarpeisiin lukeutuu muun muassa lapsen turvalliseen kasvamiseen tarvittava materia, kuten ruoka, vaatteet ja koti (Lim ym. 2021, 7–8). Perheen taloudellinen tilanne vaikuttaa siihen, onko vanhemmilla mahdollisuutta tarjota näitä tekijöitä vauvalle. Toimeentulon riittämättömyyden on huomattu olevan yhteydessä myös vanhempien voimavaroihin. Vanhemmat kokevat voimavaransa harvemmin hyväksi, jos toimeentulo on haastavaa. Myös vanhempien yhteisen ajan puute ja jokapäiväisistä kotitöistä vastuun kasaantumisen vain yhden henkilön harteille vaikuttivat heikentävästi vanhempien voimavaroihin. Puolisoiden välinen työnjako on tärkeää vanhempien jaksamisen ja parisuhdetyytyväisyyden kannalta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2014.)

Jokaisella perheellä on omat rakenteensa, roolinsa, arvonsa, uskomuksensa ja selviytymiskeinonsa. Perheet ovat nykypäivänä entistä monimuotoisempia sekä struktuurisesti että kulttuurisesti. Perheitä voi muodostaa eri ikäiset yksinhuoltajat, adoptiovanhemmat, sijaisvanhemmat, isovanhemmat, sateenkaarivanhemmat ja heterovanhemmat. Vanhempien voimavarat ja vanhempia tukeva tukiverkko vaikuttaa oleellisesti perheiden osallistumiseen ja suoriutumiseen. (Cronin & Mandich 2005, 166.)

Perheen toimintaan osallistumiseen ja suoriutumiseen voi vaikuttaa myös etnisyys, kulttuurisuus ja sosioekonominen asema. Eri etniset ja uskonnolliset ryhmät omaavat erilaiset arvot, normit ja uskomukset lasten kasvatuksesta, isän ja äidin rooleista perheessä, kurinpidosta, lapsen itsenäisyyden kehityksen tärkeydestä ja muista vastaavista kysymyksistä. (Cronin & Mandich 2005, 166–167.) Esimerkiksi maahanmuuttajaperheitä voi kuormittaa köyhyys ja monilapsisuus, kielitaidottomuus sekä vahvat perinteiset sukupuoliroolit (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2022b). Kulttuuriset tekijät vaikuttavat myös siihen, miten perheissä koetaan erilaiset elämänkaaren tapahtumat. Perheen rakenne, toiminnot, kanssakäyminen ja muuttuvat elämäntilanteet voivat vaikuttaa perheiden suoriutumiseen ja osallistumiseen. Perheen elämäntilanne voi muodostua ennustettavista elämäntilanteen muutoksista kuten pariutumisesta, lapsen saamisesta ja lapsen kasvattamisesta sekä yllättävistä muutoksista, kuten avioerosta, erillään olosta olosuhteiden vuoksi tai kuolemasta. (Cronin & Mandich 2005, 169–170.)

Perheen rakenne voi vaikuttaa heidän suhtautumiseensa toimintarajoitteista lasta kohtaan. Jos perheessä on kaksi vanhempaa, jotka molemmat osallistuvat kasvattamiseen ja hoitoon, on tukea ja resursseja saatavilla enemmän stressitekijöiden sietämiseen toimintarajoitteisen lapsen kanssa. (Cronin & Mandich 2005, 166.) Jos vanhemmalla itsellään on toimintarajoitteita tai sosiaalisia rajoitteita, tulee hänen löytää vaihtoehtoisia keinoja lapsen tarpeiden huomioimiseksi (Lim ym. 2021, 9). Vanhemmilla voi olla vain rajallisesti resursseja, aikaa ja energiaa, jolloin osallistumiseen ja suoriutumiseen vaikuttaa paljon se, millainen tukiverkosto heillä on ympärillään (Cronin & Mandich 2005, 166).

3 VAUVAPERHE TOIMINTATERAPEUTIN ASIAKKAANA

Toimintaterapeutti tarjoaa vauvaperheille ammattiosaamistaan vastaavaa ohjausta sekä tuottaa toimintakyvyn arviointia ja toimintaterapiainterventioita toimintaterapian uniikkiin tietoperustaan pohjautuen (Craig ym. 2018, 1). Toimintaterapian tietoperustan lisäksi lapsiperheiden kanssa työskentelevän toimintaterapeutin tulee ymmärtää lapsen kehitystä sekä tiedostaa perheiden yksilölliset tekijät. Toimintaterapeutit yhdistävät työssään kliinisen ja ammatillisen ymmärryksensä lääketieteellisistä tekijöistä, ihmisen kehityksestä sekä ympäristön ja sensorisen järjestelmän yhteydestä. Perheitä palvelee parhaiten toimintaterapeutti, joka ei ole ainoastaan perehtynyt vauvojen tarpeisiin, mutta on myös herkkä ymmärtämään ja huomioimaan perheolosuhteita, perheen prioriteetteja, huolenaiheita ja kulttuurisia uskomuksia. (Craig ym. 2018, 1–4.)

3.1 Vanhemmuuden rooliin tukeminen

Koska vanhempien tehtävä on huolehtia lapsen tarpeista, on vanhemmuuden tukemisella suuri merkitys kehityksen varhaisvaiheessa vauvaperheissä ja aiempien tehtyjen tutkimusten perusteella on näyttöä siitä, että interventioilla voidaan vaikuttaa vanhemmuuden taitoihin ja vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. (Kalland & Salo 2020.)

Myös kansainvälisissä tutkimuksissa on tunnistettu toimintaterapeutin tärkeiksi tehtäviksi tukea vanhemmuuden roolia ja identiteettiä sekä sen kehittymistä, jakaa ammatillista tietoa, sekä tukea vanhemman tai vanhempien stressin hallintaa (Chiu, Wehrmann, Reid & Sinclair 2012, 19; Sponceller, Silverman & Roberts 2021, 6; Olson 2006, 150). Vanhemmuuden roolia voidaan tukea esimerkiksi vaikuttamalla vanhemman uskomuksiin, emotionaaliseen sopeutumiseen ja käsityksiin vauvan hoitamisesta (Chiu ym. 2012, 19, 23; Gorga 1989, 734). Ammatillisen tiedon jakamiseen puolestaan voi kuulua esimerkiksi vauvan haasteiden ja vahvuuksien sekä käyttäytymisen ja siinä ilmenevien vihjeiden tunnistamisen tukeminen, eri toimintakokonaisuuksien merkityksen, erityisesti lapsi-vanhempi yhteisleikin, ymmärtäminen sekä vanhemman oman sairauden vaikutusten ymmärtäminen vanhemmuuden toimintoihin (Chiu ym. 2012, 19; Olson 2006, 150).

Toimintaterapeutin osaamisaluetta on myös vanhempien ohjaus. Vanhempien ohjausta voidaan hyödyntää esimerkiksi vauvan kanssa vuorovaikutuksessa olemiseen, vauvan käsittelyyn sekä liikkuttamiseen, ihokontaktiin, käyttäytymisen merkkien ymmärtämiseen ja niihin reagoimiseen, syöttämiseen, peseytymiseen, pukeutumiseen ja vaippojen vaihtamiseen, rauhoittamiseen ja nukuttamiseen liittyen. (Craig ym. 2018, 2.) Toimintaterapeutit voivat auttaa vauvoja ja vanhempia kehittämään terveyttä tukevia toimintatapoja sekä muodostamaan hyödyllisiä selviytymiskeinoja arjessa pärjäämiseen (Gorga 1989, 733).

3.2 Vauvaperheen fyysisen ympäristön mukauttaminen

Yksilöille mahdollistuu tekeminen ja oleminen, kun he muun muassa elävät, työskentelevät ja leikkivät monenlaisissa erilaisissa ympäristöissä. Ympäristöllinen konteksti on läsnä kaikissa toiminnissa ja tehtävissä, sekä ympäristön ominaispiirteet, jossa toiminta tapahtuu, vaikuttaa olennaisesti yksilön toiminnalliseen suoriutumiseen. (Law, Baum & Dunn 2017, 5.)

Toimintaterapeutin yksi ydinprosesseista on ympäristön analyysi ja adaptaatio eli ympäristön mukauttaminen (Hagedorn 2000, 60). Toimintaterapeutti voi tehdä mukautuksia vauvan ympäristöön toiminnan parantamiseksi ja vauvan tarpeisiin vastaamiseksi. Tällaisia mukautuksia voivat olla esimerkiksi lastat, ortoosit ja vauvan varusteet kuten syöttötuolit, rattaat ja istuimet tai erityiset lelut. Lisäksi toimintaterapeutit käyttävät esimerkiksi sairaalaympäristössä lähestymistapoja, jotka lisäävät asteittaista sensorista kuormitusta vauvojen yksilöllisten vaatimusten mukaisesti muun muassa keskosvauvoilla. (Gorga 1989, 732–733; Craig ym. 2018, 4.) Ympäristön mukautukset voivat vaihdella yksinkertaisista monimutkaisiin, esimerkiksi rullattu peitto sänkyyn sivuasennon helpottamiseksi tai mittatilaustyönä valmistetut istuimet. Mukautusten tekeminen perustuu toimintaterapian peruseriaatteisiin ja tavoitteisiin. Esimerkiksi vauvalle, jolla on vaikeuksia pitää yllä asianmukaista istuma-asentoa, voidaan yksilöllisesti suunnitella istumisen apuväline, joka helpottaa toimintaterapiassa asetetun tavoitteen saavuttamista. (Gorga 1989, 732.) Lisäksi vauvaperheen arjessa erilaisten teknologisten ratkaisujen hyödyntäminen voi olla tarpeellista (Craig ym. 2018, 4).

Vauva reagoi ympäristön vaatimuksiin käyttämällä joko opittuja tai uusia strategioita ja ympäristö vastaa vauvan pyrkimykseen suoritua toiminnoista. Terapian tavoitteena on parantaa vauvan so-

peutumista ympäristöön mukauttamalla toiminnan vaatimuksia niin, että ne kohtaavat vauvan kykyjen kanssa. Tähän pyritään parantamalla vauvan kehityksellisiä taitoja, voimavaroja ja muuttamalla ympäristön vauvaan kohdistamaa vastetta. (Gorga 1989, 732.)

3.3 Vauvan toiminnallisen kehityksen tukeminen

Valmiudet ovat yksilön ominaisuuksia, jotka edesauttavat taitojen hyödyntämistä ja jotka ovat yksilössä olemassa ilman vuorovaikutusta ympäristön kanssa (Savolainen & Aralinnä 2017, 10, 18). Koska valmiudet mahdollistavat havaittuja toimintoja eli taitoja, ovat ne siten taustalla vaikuttamassa toimintakyvyssä ilmeneviin haasteisiin. Valmiuksien ja taitojen huomioimisen kautta voidaan tunnistaa vauvan vahvuuksia ja toiminnan rajoitteita aiheuttavia ominaisuuksia. Erilaisia valmiuksia ovat muun muassa sensoriset, motoriset, kognitiiviset, psyykkiset ja sosiaaliset valmiudet (Savolainen & Aralinnä 2017, 17).

Toimintaterapian keinoin voidaan tukea vauvojen motoriikan kehitystä. Motoriikan kehittymisen tukemisessa on tärkeää muun muassa havainnoiden tunnistaa miten vauvat reagoivat aistimuksiin, ovat vuorovaikutuksessa ihmisten ja esineiden kanssa ja kuinka he pystyvät sopeutumaan muutuviin ympäristötekijöihin (Cermak & May-Benson 2020, 137). Näiden tekijöiden tunnistamisen jälkeen voidaan miettiä miten ja miksi vauvan liikkeet ovat estyneet, sekä mitkä liikemallit tai kompensatiokeinot niihin vaikuttavat (Gorga 1989, 731–732). Sen jälkeen hyödynnetään aistirikasta ympäristöä, jonka avulla houkutellessa uusien taitojen ja uusien tapojen kokeilemiseen sensomotorisissa toiminnoissa. (Cermak & May-Benson 2020, 137).

Sosio-emotionaalinen kehitys on yleensä kietoutunut muihin vauvan hoitoon liittyviin ongelmiin. Perheiden emotionaalisten tarpeiden huomioiminen yhdessä motoristen ja kognitiivisten tekijöiden kanssa on tärkeää. Vauvat kehittävät kykyä säädellä tunteitaan ja sen mukaan kehittyä kiinnostus myös ympäröivään maailmaan. Kun vauvalla on motorisia haasteita, jotka vaikeuttavat esimerkiksi itsensä rauhoittamista, toimintaterapeutti voi antaa vanhemmille keinoja pidellä ja liikutella vauvaa, minkä tarkoituksena on helpottaa sekä motorista hallintaa että antaa miellyttäviä aistikokemuksia. (Gorga 1989, 733.)

Sensorisen integraation keinoja käytetään tunnistamaan aistiärsykkeiden aiheuttamia haasteita varhaisessa vaiheessa, minkä kautta voidaan puuttua niiden tuomiin haasteisiin oppimisessa ja

käyttäytymisessä. Sensorisen integraation toimiminen on välttämätöntä muiden osa-alueiden kehittämiselle, kuten motoriselle ohjaukselle, sosiaaliselle vuorovaikutukselle sekä kognitiiviselle suorituskyvyille. (Lane & Bundy 2020, 4–5.) Uusimmissa tutkimuksissa on todettu sensorisen integraation lähestymistavalla toteutetun terapian olevan vaikuttavaa lapsilla, joilla on puutteita sensorisessa käsittelyssä ja integraatiossa (Andelin, Reynolds & Schoen 2021, 11; Celik, Elbasan, Gucuyener, Kayihan & Huri 2018, 5).

3.4 Vauvaperheen toimintojen mukauttaminen ja hyödyntäminen

Yksi toimintaterapian erityisistä näkökulmista vauvojen kanssa toimiessa on vanhempien ja vastasyntyneen yhteistoimijuuden kehittäminen. Vauva-vanhempi suhde syventyy arjen toiminnoissa, joihin molemmat osallistuvat yhdessä. Lisäksi vauvan tarpeisiin vastaaminen tukee tämän psyykkistä hyvinvointia ja kehitystä. (Korkalainen 2022.) Vauva-vanhempi-suhteen muodostus on myös välttämätöntä luottavaisuuden ja osaamisen kokemusten rakentamiseksi vanhemmuuden varhaisessa vaiheessa (Craig ym. 2018, 2).

Päivittäisissä toimissa vauvan syöttäminen on suuressa osassa. Syöttäminen on tärkeää aikaa sekä vanhemmalle että vauvalle, koska siihen kuluu suurin osa ajasta vauvan alkukuukausista. Syöttäminen tarjoaa mahdollisuuden emotionaaliseen kiintymiseen ja aistinvaraiseen toimintaan, mikä on merkittävää vauvan kasvun kannalta. Syöttämisen rajoitteet voivat pohjautua biologisiin tai psykologisiin haasteisiin ja ovat usein moniulotteisia. Toimintaterapeutti voi vaikuttaa suoriutumiseen sekä sosiaalisiin ja emotionaalisiin haasteisiin syöttämisen aikana analysoimalla vauvan käyttäytymistä, havainnoimalla ahdistuksen aiheuttajia ja mukauttamalla ympäristöä haasteiden vähentämiseksi. (Gorga 1989, 733.) Lisäksi toimintaterapeutin työtehtäviin voi kuulua vanhempien tukeminen syöttämisen opettelussa (Craig ym. 2018, 4).

Leikkiä voidaan hyödyntää toimintaterapiassa monin eri tavoin tarkoituksenmukaisena toimintana, eli käyttää välineenä taitojen ja kehitystasojen edistämiseksi tai apukeinona käyttäytymismallien kehittämisessä. Käyttäessään leikkiä terapiassa, toimintaterapeuttien tulee hyödyntää tietämystään kehitystason mukaisesta leikkikäyttäytymisestä ja huomioida vauvan yksilötekijät. Esimerkiksi vauvan kanssa, jolla lihasjänteys saattaa kasvaa liikaa leikkiessä, voi toimintaterapeutti mukauttaa leikkiä vaikuttaakseen jänteyteen häiritsemättä vauvalle ominaista uteliaisuutta, motivaatioita ja tutkimista. (Gorga 1989, 733.)

Toimintaterapeutin työskentelyn tavoitteena voi olla vauvan sopeutuminen ympäristöön mukauttamalla toiminnan vaatimuksia niin, että ne kohtaavat vauvan kykyjen kanssa. Toimintaterapeutti voi myös auttaa lievittämään vanhempien pelkoja liittyen vauvan hoitamiseen ja auttaa vanhempia olemaan vuorovaikutuksessa vauvansa kanssa ohjaamalla heitä vauvan käsittelyssä ja tarkkailemaan hänen käyttäytymistään ja reaktioitaan. (Gorga 1989, 732, 734.)

4 TUTKIMUKSEN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on lisätä tietoisuutta toimintaterapeuttien ammatillisesta osaamisesta ennaltaehkäisevässä työssä jo lapsen kehityksen varhaisessa vaiheessa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla vauvaperheiden toimintaterapiaan hakeutumisen syitä ja vauvaperheille toteutuvaa toimintaterapiaa ja siten tuoda ilmi heille suunnatun toimintaterapian mahdollisuuksia.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimustehtävän asettelu on usein joustavaa ja tutkimustehtävä voi muuttua prosessin aikana, sillä ongelmat usein selkeytyvät tutkimuksen aikana. Tutkimustehtävän on tarkoitus kiteyttää, mitä aiheesta halutaan tutkia ja pitää siten tutkimus koossa. (Günther & Hasanen 2021.) Tämän opinnäytetyön alkuperäisenä tutkimustehtävänä oli: **miten toimintaterapeutit tukevat Suomessa vauvaperheiden arjessa suoriutumista ja osallistumista**. Tutkimuksen toteutusvaiheessa todettiin kuitenkin, että on tärkeää tunnistaa ja tuoda ilmi myös millaisten haasteiden parissa toimintaterapeutit työskentelevät vauvaperheiden kanssa, joten toiseksi tutkimustehtävä määrittyi, **millaisia haasteita on vauvaperheillä, jotka ohjautuvat toimintaterapiaan**.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tämän luvun tarkoituksena on avata tutkimuksen tiedonantajien valintaa, aineistonkeruuta ja aineiston analysointia, sekä niiden taustalla vaikuttavia tekijöitä. Tutkimusmetodologialla tarkoitetaan sitä, mitä olettamuksia ja lähtökohtia on tutkimusmenetelmien taustalla, sekä niiden selvittelyä. Metodologia ohjaa valitsemaan tutkimukselle parhaiten sopivat tutkimusmenetelmät juuri olettamuksien ja lähtökohtien perusteella. (Hirsijärvi ym. 2007, 178–179.) Tutkimusmenetelmän valintaa taas ohjaa tutkimusongelma, tutkimustehtävä ja tiedonintressi (Vilkkä 2021).

5.1 Tutkimusmetodologia

Tämän opinnäytetyön tutkimukselliseksi lähestymistavaksi on valittu laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, jossa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja kohteen tutkiminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään kuvaamaan tiettyä ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään ihmisen toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Lisäksi laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita merkityksistä eli siitä, kuinka ihmiset kokevat ja näkevät reaalimaailman. (Hirsijärvi ym. 2007, 157; Kananen 2014, 19.)

Tutkimuksen vaiheita on hankalaa jäsentää tarkasti, sillä laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että aineiston tulkinta jatkuu koko prosessin ajan, eikä tutkimusprosessia aina pysty pilkkomaan selkeisiin, seuraavaan siirtyviin vaiheisiin. Tutkimussuunnitelmaa tai tutkimusongelmaa saatetaan joutua tarkentamaan aineistonkeruun aikana ja alkuperäiseen aineisoon palamaan prosessin edetessä. (Eskola & Suoranta 1998.) Lisäksi laadullinen tutkimus on subjektiivista, eli tutkijan oma ymmärrys ja käsitykset vaikuttavat tutkimuksessa tehtyihin valintoihin, tulkintaan ja johtopäätöksiin (Puusa ym. 2020).

Valitsimme laadullisen tutkimuksen lähestymistavaksi opinnäytetyöhömme, sillä tarkoituksena oli kuvailla vauvaperheiden toimintaterapiaan hakeutumisen syitä ja vauvaperheille toteutuvaa toimintaterapiaa eli dokumentoida keskeisiä piirteitä opinnäytetyön aiheena olevasta ajankohtaisesta ilmiöstä. Laadullisen tutkimuksen valitseminen tutkimuksen lähestymistavaksi on tarkoituksenmu-

kaista, sillä tavoitteena on ihmisten kokemusten ja käsitysten kuvaaminen ja tulkintojen muodostaminen niistä. Pitkärannan (2014, 34) mukaan laadullisessa tutkimuksessa pyritään saamaan selaista tietoa, jolla on merkitystä laajemmalle joukolle kuin vain rajatulle tutkittavalle kohteelle. Laadullinen tutkimus on sopiva tutkimuksellinen lähestymistapa, koska opinnäytetyöhömmä käytännöntyöntekijöiden kokemusten kautta saatua tietoa voivat hyödyntää jatkossa myös muut sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset.

5.2 Tiedonantajien valinta ja aineiston keruu

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tehtävänä on tehdä tulkintoja tiedonantajan kertomasta ja haastattelun avulla saadaan subjektiivinen käsitys tiedonantajan kokemuksista. Haastattelut ovat laadullisissa tutkimuksissa tiedonkeruumenetelmistä eniten käytettyjä. Menetelmänä haastattelu on vuorovaikutuksen myötä tiedonantajan tietoisuuteen ja ajatteluun kohdistuvaa, ja sen avulla tutkijalla on mahdollisuus päästä kiinni hänen ajatusmaailmaansa, mieltymyksiinsä ja kokemuksiinsa. Haastattelun käyttämisessä etuna on, että tutkittaviksi voidaan valita henkilöitä, joilla on tiedettävästi kokemusta ja tietoa tutkittavasta ilmiöstä, jolloin näyte on tarkoituksenmukainen ja harkinnanvarainen. (Puusa, Juuti & Aaltio 2020.)

Tiedonantajia valittaessa tutkimukseen, on tärkeää muistaa tutkimuksen tarkoitus. Tiedonantajat on tarkoituksenmukaista valita tutkittavaa aihetta koskevan asiantuntemuksen ja kokemuksen perusteella, jolloin tiedonantajalla voidaan olettaa olevan omakohtaista kokemusta aiheesta. (Vilkka 2021.) Koska tutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla vauvaperheiden toimintaterapiaan hakeutumisen syitä ja vauvaperheille toteutuvaa toimintaterapiaa, tutkimuksen tiedonantajiksi valittiin vauvaperheiden kanssa työskenteleviä toimintaterapeutteja. Koska laadullisen tutkimuksen tavoite on kuvata tutkittavaa ilmiötä tarkemmin, on tärkeää, että tutkittavien valinta on harkittua ja tarkoitukseen sopivaa. Lisäksi on tärkeä huomioida, että aineistossa on riittävästi vaihtelua, jotta tutkimusongelmaa voidaan tarkastella useasta näkökulmasta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 88–89; Kallinen & Kinnunen 2022.)

Tiedonantajien valintakriteerinä tutkimuksessamme on laillistettuna toimintaterapeutina työskentely vauvojen ja vauvaperheiden parissa. Lisäksi pyrimme valitsemaan tiedonantajat terveydenhuollon eri sektoreilta, jotta saamme vastauksia useasta eri näkökulmasta saman ammattinimikkeen sisältä. Tiedonantajat osallistuvat tutkimukseen vapaaehtoisesti ja heidän työpaikoiltaan on

hankittu tutkimusluvat aineiston keruuta varten työpaikkojen käytänteiden mukaisesti. Opinnäytetyöraportti päädyttiin toteuttamaan tiedonantajien anonymiteettiä kunnioittaen, jolloin henkilökohtaiset sekä työpaikan tunnisteet poistettiin vastauksista. Tutkimukseen lupautui yhteensä kolme vauvaperheiden kanssa työskennellyttä toimintaterapeuttia, joille toimitimme saatekirjeen (liite 1) sähköpostin välityksellä. Saatekirjeessä esittelimme opinnäytetyön aiheen ja haastattelua ohjaavat teemat sekä kerroimme, miten haastattelussa kerättyä tietoa hyödynnetään opinnäytetyössä. Saatekirjeen toimittamisen yhteydessä sovimme haastatteluajan ja haastattelun toteuttamisesta etäyhteydellä.

Valitsimme opinnäytetyötutkimuksen aineistonkeruun menetelmäksi teemahaastattelun, sillä teemahaastattelun avulla pyritään ymmärtämään ja saamaan käsitys tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä (Kananen 2014, 72). Teemahaastattelu korostaa tiedonantajien näkemyksiä ja kokemuksia asioista, sekä niille annettuja merkityksiä ja sitä, miten kyseiset merkitykset muodostuvat (Puusa ym. 2020; Tuomi & Sarajärvi 2018). Teemahaastattelun tarkoituksena on pyrkiä löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuskysymyksiin (Tuomi & Sarajärvi 2018). Teemahaastattelu on tarkoituksenmukainen menetelmä silloin, kun haastattelun tarkoituksena on kerätä mahdollisimman laajasti aineistoa, jota voidaan myöhemmin analysoida aiemman tiedon perusteella (Puusa ym. 2020). Teemahaastatteluun poimitaan etukäteen keskeiset aihepiirit eli teemat, joita on tutkimusongelman käsittelemiseksi välttämätöntä käydä läpi, sekä luodaan niihin pohjautuvat tukikysymykset (Tuomi & Sarajärvi 2018; Vilkkä 2021). Teemojen läpikäynnin järjestys ja laajuus voivat vaihdella haastatteluiden välillä (Eskola & Suoranta 1998), riippuen siitä, miten haastattelutilanteessa on luontevaa edetä sekä tiedonantajan tiedon laajuudesta kyseistä teemaa kohtaan. Keskeisiksi teemoiksi teoriaperustasta nousivat **vauvaperheiden tuen tarpeet** sekä **toimintaterapeutin ammatillisen osaamisen hyödyntäminen**. Tutkimuksessa käsitellyt teemat ovat yleisluontoisia ja ne nousevat tutkittavan ilmiön ennakkonäkemyksistä, jotka tutkija on muodostanut teoriaperustan avulla. (Kananen 2014, 70; Kallinen & Kinnunen 2022.)

Ennakkonäkemyksemme oli tutkimusprosessin alussa, että toimintaterapian ammatillisen osaamisen hyödyntäminen vauvaperheiden ja vauvojen parissa on Suomessa vielä vähäistä, vaikka lasten kuntoutuksen keskeisenä piirteenä tunnistetaan lapsen kehityksen, kasvatuksen ja perheen tukeminen sekä lapsen lähiympäristön ohjaaminen lapsen kanssa toimimiseen ja lapsen motoriikan tukemiseen, jota voitaisiin toteuttaa myös alle 1-vuotiaan lapsen perheelle.

Aineiston keruu toteutettiin korkeakoulukonsernin Microsoft Teams -viestintäalustalla etäyhteyden välityksellä. Kirjautumiseen tekijät käyttivät Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijatunnuksia, vahvaa tunnistautumista ja salasanaa. Microsoft Teams -palvelu tuotetaan korkeakoulusäätiön ja palveluntuottajan välisen tietojenkäsittelysopimuksen mukaisesti. Tällöin kaikki tiedot mukaan lukien mahdollinen tallenne pysyvät ETA-alueella ja käsittely on tältä osin tietosuojalainsäädännön mukainen. (Tietosuojavaltuutetun toimisto 2022.) Näin ollen sitä voidaan käyttää tutkimushaastattelussa ja anonymisoitujen tietojen käsittelyssä tiedonantajien luvan mukaan. Tallenne tallentuu automaattisesti tallentajana toimivan opiskelijan OneDriveen. Tämän jälkeen tallenne jaetaan opinnäytetyöryhmän jäsenten kesken OneDriveen. Työryhmän ulkopuolisilla ei ole pääsyä kerättyihin aineistoihin.

Haastattelutilanteet toteutuivat yksilöhaastatteluina, joissa oli mukana kaikki opinnäytetyön tekijät sekä tiedonantaja. Aikaa jokaiselle haastattelulle varattiin noin 60 minuuttia. Opinnäytetyöntekijät sopivat ennen haastattelun alkua rooleistaan haastattelutilanteessa. Yhden haastattelijan tehtävänä oli toimia päähaastattelijana, eli johdatella aktiivisesti keskustelua, esitellä teemat ja nauhoittaa haastattelu. Toisen haastattelijan tehtävänä oli toimia apuhaastattelijana, eli kuunnella aktiivisesti ja esittää tarkentavia kysymyksiä tarpeen vaatiessa. Kolmas haastattelija toimi pääasiassa kuuntelijana. Haastattelijat toimivat kaikissa rooleissa vuorollaan tutkimusaineiston keruun aikana. Jokaisen haastattelun alussa haastattelijat esittelivät itsensä, tiedonantajille kerrottiin haastattelun vaiheet ja heiltä kysyttiin suullisesti lupa haastattelun nauhoittamiseen. Samalla heitä muistutettiin palauttamaan opinnäytetyön suostumusasiakirja (liite 2), joka oli lähetetty ennen haastattelupäivää sähköpostin välityksellä. Haastattelun aikana teemat käytiin yksi kerrallaan läpi tiedonantajien kanssa hyödyntäen ennalta määriteltyjä tukikysymyksiä tarpeen mukaan (liite 3). Asetettuja tukikysymyksiä ei näytetty tiedonantajille tutkimusprosessin aikana ja tarkkojen haastattelukysymysten asettelua pyrittiin välttämään, jotta ne eivät ohjaisi liikaa haastateltavien vastauksia ja sen myötä vaikuttaisi kerätyn aineiston luotettavuuteen ja laatuun.

5.3 Aineiston analyysi

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää laadullisessa tutkimuksessa. Sitä ei ohjaa jokin tietty teoria tai epistemologia, vaikkakin sisällönanalyysiin voidaan soveltaa suhteellisen vapaasti monenlaisia teoreettisia ja epistemologisia lähtökohtia. Analysoinnissa lähdetään

liikkeelle ilmiön rajaamisesta ja siihen vaikuttaa tutkimustarkoitus, -tehtävä ja -tavoite, jotka ohjaavat rajaamaan aineistoa ja siitä saatua tietoa. (Tuomi ym. 2018, kappale 4.) Opinnäytetyössämme aineistoa analysoidessamme tulemme rajaamaan aineistoa tutkimuksen tarkoituksen, tehtävän ja tavoitteen mukaan ja sitä kautta nostamme esiin haastatteluista nousseita oleellisia teemoja.

Tutkimuksen aineisto analysoitiin induktiivisen sisällönanalyysin mukaisesti, sillä tutkimusta ei ohjaa tietty teoria, vaan siinä halutaan saada lisätietoa tutkimustehtävästä. Induktiivinen analyysi on lähestymistavaltaan aineistolähtöinen ja se soveltuu parhaiten ilmiöiden selvittämiseen. (Tuomi ym. 2018, kappale 4.2.) Analyysin avulla pyritään luomaan tutkimusaineistosta yleinen, uusia näkökantoja tuova kuvaus ja samaan vastaus tutkimustehtävään. (Tuomi ym. 2018, kappale 4.2.) Haastatteluista kerätyn aineiston analyysin toteutus perustuu induktiiviseen päättelyyn, jota ohjaa tutkimuksen tarkoitus ja kysymyksenasettelu. Aineistoa tutkitaan mahdollisimman avoimia kysymyksiä esittämällä, jolloin kyseessä on systemaattinen prosessi. Avoimet kysymykset etsivät vastauksia siihen, mitä aineisto kertoo tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä, mitä aineistossa tapahtuu ja mistä siinä on kyse. (Kylmä, Vehviläinen-Julkunen & Lähdevirta, 2003.)

Aineiston käsittely lähtee liikkeelle sisällönanalyysille ominaisesti analyysiyksikön muodostamisella. Analyysiyksikkö voi tarkoittaa sanaa, lausetta, lausumaa tai ajatuskokonaisuutta. Analyysiyksikkö määrittyy tutkimustehtävän ja aineiston laadun mukaan. (Tuomi & Sarajarvi 2020.) Tässä opinnäytetyössä analyysiyksiköksi määriteltiin ajatuskokonaisuus, jotta käsitys toimintaterapeuttien kuvauksista ei jäisi liian suppeaksi.

Seuraavaksi aineistoon tutustutaan syvemmin kuuntelemalla ja auki kirjoittamalla haastattelut. Jotta kerättyä tutkimusainestoa voidaan tutkia, tulee aineisto muuttaa ensin tekstimuotoon eli litteroida. Litteroinnin tulee vastata haastateltavien suullisia lausumia ja niiden merkityksiä, joita tutkitavat ovat asioille antaneet. Toisin sanoen, haastateltavien puhetta ei saa litteroinnissa muuttaa tai muokata. (Tuomi ym. 2018, Puheesta tekstiksi: litterointi.) Aukikirjoitettuna Microsoft Office Word -tekstinkäsittelyohjelmalla fontilla Arial, fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1,5 ensimmäisen haastattelun laajuus on 11 sivua, toisen haastattelun 15 sivua ja kolmannen haastattelun 12 sivua. Litteroinnin jälkeen tiedonantajien haastattelut luettiin useaan kertaan läpi jokaisen haastattelijan toimesta.

Aineistojen läpi lukeminen auttaa muodostamaan kokonaiskuvan haastatteluissa nousseista ilmiöistä. (Kylmä, Vehviläinen-Julkunen & Lähdevirta 2003.) Kun aineistosta on muodostettu kokonaiskuva, se pilkotaan osiin ja sitä tarkastellaan yksityiskohtiin paneutuen. Tyypillisesti aloitetaan

redusoinnilla, eli pelkistämällä aineiston alkuperäisiä ilmaisuja ja karsimalla tutkimusaineistosta epäolennainen informaatio. Tämä voi tapahtua joko tiivistämällä tekstiä tai pilkkomalla sitä osiin. Tutkimuskysymykset ja tutkimustehtävät ohjaavat tiivistämistä. (Vilkkä 2021; Tuomi & Sarajärvi 2018.) Pelkistämässä auki kirjoitetusta aineistosta etsittiin tutkimustehtävään vastaavia ilmaisuja ja karsittiin pois kaikki muu. Pelkistämävaiheessa voidaan myös huomata, että yhdestä lauseesta voidaan löytää useampi pelkistetty ilmaus (Vilkkä 2021). Analyysissä voidaan edetä pelkistämällä tutkimusaihetta koskevia lauseita yksittäiseksi ilmaisuksi ja ryhmittelemällä ne samankaltaisiin ja erilaisiin ilmaisuihin. Aineistossa esiintyvien ilmaisujen koodaus auttaa aineiston kokonaisuuden hahmottamisessa. Yksinkertaisesti koodaus tarkoittaa samankaltaisten asioiden tunnistamista aineistosta ja niiden merkitsemistä koodein. Koodaus toimii hyvänä pohjana teemoittelulle. (Puusa ym. 2020.)

TAULUKKO 2. Esimerkki ilmaisujen pelkistämisestä

Alkuperäisilmaisu	Pelkistys
<p>“Joo, no saattaa esimerkiksi olla niin että no se selkein on tietenkin se, että jos on käsienkäytön osalta ihan rakenteellisia poikkeamia, et puuttuu, vaikka sormia tai käsi on vaikka operoitu ihan muutaman viikon iässä tai on yhteen kasvaneita sormia tai ekstrasormia tai lyhyempää kyynär tai olkavartta tai ei oo kättä ollenkaan, niin sellasia tietysti.”</p>	<p>Selkein käsien käytön osalta on rakenteelliset poikkeamat, eli puuttuu esimerkiksi sormia, käsi on operoitu muutaman viikon iässä tai on yhteen kasvaneita tai ylimääräisiä sormia tai lyhyempää kyynär- tai olkavartta tai ei ole kättä ollenkaan eli useimmiten synnynnäisiä asioita.</p>
<p>“Mutta että isoin osa on sitten se vanhempien ohjaus eli iso osa työstä on ihan vaan puhumista sitten kuitenkin eli ensiksi kuunnellaan tarkasti ja pitkästi ja rauhassa.”</p>	<p>Suurin osa työn sisältöä on vanhempien ohjaus, eli iso osa työstä on puhumista, mutta ensin kuunnellaan vanhempia tarkasti, pitkästi ja rauhassa.</p>

Teemoittelulla pyritään etsimään aineistosta piirteitä, jotka toistuvat useassa haastattelussa. Aineistoa pilkkomalla ja yhdistelemällä pyritään löytämään haastatteluiden väliltä samankaltaisuuksia. Teemat voivat olla etukäteen suunniteltuja, aineiston keruun aikana syntyneitä tai aineiston käsittelyn aikana voi muodostua kokonaan uusia teemoja. Teemat on hyvä käydä läpi useaan kertaan, mikä auttaa hahmottamaan teemojen välisiä suhteita sekä rakenteita. Kun tutkimusongelmaan vastaavat ilmaisut on löydetty, ne erotetaan muusta aineistosta, jotta niiden esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa on helpompi tutkia ja vertailla. (Puusa ym. 2020.)

Tässä analyysiprosessissa teemoittelu toteutettiin koodaamalla ensin samaa ilmiötä käsittelevät ilmaisut samalla värillä. Sen jälkeen muodostettiin näistä ilmaisusta samaa aihepiiriä käsitteleviä ryhmiä, joista lopulta muodostettiin alateemat. Vertailun myötä syntyneitä alateemoja verrattiin taas keskenään, minkä seurauksena syntyivät yläteemat. Teemoittelun myötä saadaan selkeämpi kuva toimintaterapeuttien työtehtävistä vauvaperheiden parissa.

Aineistosta nousseista ilmaisuista muodostetut teemat auttavat hahmottamaan kokonais kuvan vauvaperheiden ja vauvojen kanssa työskentelevien toimintaterapeuttien oman työn kautta saaduista kokemuksista vauvaperheiden osallistumisesta ja suoriutumista haastavista tekijöistä toimintaterapian näkökulmasta, minkä avulla voidaan tehdä tutkimustuloksia tarkasteltaessa yleistyksiä tutkittavasta ilmiöstä.

Tällaisen aineiston käsittelyn ja analyysin myötä voidaan muodostaa kuva siitä, mitä haastateltavat kertovat toimintaterapeuttisen osaamisen hyödyntämisestä vauvaperheiden parissa työskennellessä ja mistä siinä on kyse ilmiötasolla. Induktiiviselle analyysille on ominaista edetä ilmiöstä nousseista pienistä havainnoista laajempaan kokonaiskuvaan ja sen muodostumisen myötä voidaan tehdä yleistyksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Kylmä ym. 2003.) Yleisesti ottaen analyysin ajatus on nostaa olennainen esiin aineistosta ottaen huomioon tutkimuksen tavoitteet. (Puusa ym. 2020.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tulokset käsitellään tutkimustehtävittäin, jotta aineistoista saatujen tulosten kuvaaminen olisi mahdollisimman selkeää ja paikkansapitävää. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018.) Tutkimukseen osallistui kolme vauvaperheiden kanssa työskentelevää toimintaterapeuttia. Toimintaterapeuttien haastattelusta kerätystä aineistosta muodostui seitsemän yläteemaa, joista kolme ensimmäistä vastaavat tutkimustehtävään millaisia haasteita on vauvaperheillä, jotka ohjautuvat toimintaterapiaan. Loput neljä yläteemaa vastaavat tutkimustehtävään, miten toimintaterapeutit tukevat Suomessa vauvaperheiden arjessa suoriutumista ja osallistumista (liitteet 5 ja 6). Tutkimustuloksia kuvataan haastatteluaineistosta nousseilla suorilla lainauksilla, jotta lukija kykenee ymmärtämään tutkimustulokset ja saamaan niistä selvän kuvan. Tämä auttaa myös tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa.

6.1 Vauvan sensomotorisen kehityksen haasteet

Vauvan sensomotorisen kehityksen haasteiksi alateemoiksi tunnistettiin vauvan fyysiset rajoitukset, käsien käytön haasteet ja viiveet, sekä vauvan itsesäätelyn ymmärtäminen. Yksi toimintaterapeuteista totesi haastattelussa suurimman osan vauvaperheiden haasteista liittyvän vauvan normaalikehitykseen, johon alateemojen voidaan katsoa lukeutuvan.

Toimintaterapeutit toivat ilmi haastatteluissa **vauvan fyysisiä rajoituksia**, kuten rakenteelliset poikkeamat käsissä, kireä kielijänne, allergiat, refluksi sekä erilaiset diagnoosit esimerkiksi cp-amma ja erilaiset lihastaudit, jotka voivat olla haasteena vauvaperheiden arjessa. Vauvan fyysiset rajoitukset saattavat näkyä syömispulmina tai itkuisuutena, sekä niillä voi olla vaikutusta vauvan sensomotoriseen kehitykseen.

”Selkein käsien käytön osalta on rakenteelliset poikkeamat, eli puuttuu esimerkiksi sormia, käsi on operoitu muutaman viikon iässä tai on yhteen kasvaneita tai ylimääräisiä sormia tai lyhyempää kyynär- tai olkavartta tai ei ole kättä ollenkaan eli useimmiten synnynnäisiä asioita.”

”-- syömispulmien tai itkuisuuden takana löytyy esimerkiksi refluksi tai maitoallergia --”

Yhdelle toimintaterapeutille ohjautuu vauvoja **käsien käytön haasteiden ja viiveiden** vuoksi, jolloin vauvalla saattaa olla vielä tarttumisessa ja lelujen käsittelyssä hyvin karkeat otteet tai käsien tuominen keskilinjaan ei iänmukaisesti onnistu. Lisäksi käsien käytön haasteet ja viiveet saattavat näkyä toimintaterapeutin mukaan konttaamisessa ja muun muassa istuma-asennon haasteet voivat vaikuttaa vauvan käsien käytön sujumiseen.

”-- niitä, kenellä kädet eivät tule joko symmetrisesti tai iänmukaisesti keskilinjaan tai käsitelyyn tai sitten niin, että otteet ovat selkeästi karkeampia.”

”Jos konttaaminen ei onnistu niin onko keskilinjan kanssa jotakin tai jos istuma-asento on hankala niin en mieti mikä lihas siellä on vahva tai heikko, vaan keskityn enemmän siihen, että kun sen istuma-asento on tuollainen niin se ei pystykään käyttämään käsiä niin hyvin --”

Toimintaterapeutit näkivät yhtenä suurena vauvaperheiden haasteena **vauvan itsesäätelyn ymmärtämisen**. Yhden toimintaterapeutin mukaan vauvan itsesäätely on kaiken taustalla, joten sen ymmärtäminen on tärkeä taito vanhemmille. Itsesäätely toimii pohjana kehitykselle ja oppimiselle. Vauvan itsesäätelyyn nähtiin kuuluvan vauvan kohdalla niin tunne- kuin aistisäätelykin. Tunnesäätely on vauvalla vielä vähäistä, mutta vauvaperheiden arjessa se on suuressa roolissa, sillä tunnesäätely sisältää vauvan itsensä rauhoittamisen tai hetken kestävän epämukavuuden. Itsesäätelyn haasteet saattavat toimintaterapeuttien mukaan näkyä esimerkiksi unen, syömisen tai kylpemisen pulmina, jotka ovat tärkeitä ja toistuvia toimintoja vauvaperheiden arjessa. Haastatteluissa tuli myös ilmi sitä, kuinka vanhempi voi omalla toiminnallaan vaikeuttaa vauvan itsesäätelyä, jolloin vauva saa liikaa ärsykejä tai toimintaa, mikä johtaa vauvan kuormittumiseen. Tämä voi vaikuttaa vauvan itkuisuuteen tai toiseen ääripäähän eli vauva on reagoimaton ympäristöönsä, sekä vauvalla voi esiintyä vaikeuksia keskittyä syömiseen, mikäli ärsykejä tai haasteita tulee liikaa. Toimintaterapeutit toivat vahvasti ilmi sitä, kuinka he yleensä osallistuvat vauvaperheiden kanssa työskentelyyn silloin, kun haasteena on sensorinen kehitys ja aistitiedon käsittely.

”-- itsesäätelyyn kuuluu vauvan kohdalla tunnesäätely, jota heillä ei kauheasti ole ihan pikkuaisena. Eli miten he pystyvät rauhoittamaan itseään tai kestämään jotain hetken epämukavuutta. Lisäksi aistisäätely on isona osana. Esimerkiksi mikäli ajatellaan nukkumista, niin vireystilan säätely, tai syömiseen keskittyminen ja syömisen säätelyssä imemisen, nielemisen ja hengittämisen rytmi. Itsesäätely on iso asia, jonka voi pilkkoa osiin ja ajattelen,

että toimintaterapeutteina aistisääätelyasiat ovat pohja kaikelle muulle säätelylle, oppimiselle ja kehitykselle. Lisäksi aistisäätely linkittyy vahvasti tunnesäätelyn kykyyn, kuten esimerkiksi rauhoittuminen ja ajattelen, että tunnesäätely on todella iso asia vauvaperheiden kanssa.”

”-- vauva on hyvin ärsykeherkkä ja äidillä onkin kirkas kuvioinen paita ja hajuvettä, niin nämä voivat ajaa vauvan siihen, ettei hän pysty syömään, koska ärsykejä tai haasteita tulee liikaa.”

“-- nukkuu viidentoista minuutin pituisia unia, niin silloin se ei ole normaalia.”

6.2 Varhaisen vuorovaikutuksen haasteet

Varhaisen vuorovaikutuksen haasteet nousivat esille kaikkien kolmen toimintaterapeutin haastattelussa, mikä osoittaa, kuinka merkittävä asia se on vauvaperheiden arjessa. Varhaisessa vuorovaikutuksessa vauvan kohdalla lähdetään aluksi miettimään, että onko vauvalla näön kanssa ongelmia, sekä kiinnitetään huomiota, kuinka vauva vastaa erilaisiin vuorovaikutuksen yrityksiin, muun muassa hymyyn. Varhaisen vuorovaikutuksen haasteet saattavat myös johtua vauvan kipuiluista tai itkuisuudesta, jolloin on vaikea saada kontaktia vauvaan ja näin ollen luoda vuorovaikutussuhdetta. Toimintaterapeutit toivat ilmi sitä, kuinka vanhemmat kokevat usein epävarmuutta heidän omasta tulkinnastaan vauvan toiminnasta ja viesteistä. Toimintaterapeutit sanoivat myös sitä, kuinka heidän työssään näkyy paljon juuri vanhempien ohjaus vuorovaikutuksen haasteissa.

”Vuorovaikutuksen puolelta usein lähdetään liikkeelle siitä, että mietitään, onko lapsen näkö kunnossa ja kysymykset voivat olla sellaisia, että katsooko vauva ohi tai se ei seuraa leluja tai kiinnitä huomiota tai vastaa hymyyn tai miten on vuorovaikutuksessa mukana. Nämä asiat liittyvät varhaiseen vuorovaikutukseen ja kontaktin ottamiseen.”

“Lisäksi on paljon epävarmuutta sen suhteen, ettei oikein tiedetä tai uskalleta luottaa siihen omaan tulkintaan vauvan toiminnasta ja viesteistä.”

”Tavallaan jos vuorovaikutuksessa on haasteita tai vanhemman itsesäätelystä tai kyvyssä auttaa vauvaa säätelmään itseään, niin silloin ongelmat alkavat heijastua syömiseen, nukkumiseen ja sitä kautta itkuisuutta on todella paljon.”

6.3 Uuteen elämäntilanteeseen sopeutuminen

Vauvan tulo perheeseen muuttaa niin vanhempien kuin muidenkin perheenjäsenten elämää. Uuteen elämäntilanteeseen sopeutumisesta tunnistettiin kaksi alateemaa, jotka ovat **arjen rytmittämisen tarve** sekä **vanhemmuuden rooliin sopeutuminen**.

Muutokseen sopeutuminen koko perheen rytmien, rutiinien, aikataulujen ja ajankäytön suhteen voi olla haasteellista. Samalla kun tutustutaan uuteen perheenjäseneseen, tulisi pystyä toimimaan vauvan rytmien mukaisesti ja huolehtia yhtäaikaaisesti muista kotielämän toiminnoista ja siitä, että vanhempi itse saa riittävästi lepoa. Arjen rytmittämistä voi haastaa myös itse vauva, jos hänellä on vaikeuksia saada kiinni esimerkiksi uni-valverytmistä.

”-- haaste on se vauva, joka ei vaan kerta kaikkiaan saa kiinni rytmistä --”

”-- arjen uudelleen kalibrointia, että miten asiat saadaan pyörimään ja mikä tämä vauva on ja miten hän toimii.”

Vanhemmuuden rooliin sopeutumisen haasteisiin tunnistettiin vaikuttavan esimerkiksi vanhemman omat voimavarat, mielenterveyden haasteet sekä epävarmuus omasta osaamisesta tai tiedon puute ja saadun tiedon hyödyntämisen vaikeudet. Vanhempien epävarmuutta omaa osaamista kohtaan voi lisätä vauva, jonka he kokevat haasteellisena. Lisäksi vanhempien voi olla vaikeaa hyödyntää tietoa, jos se ei ole riittävän konkreettista ja yksilöllistä tai mikäli tietoa on tarjolla niin paljon, että asianmukaisen tiedon valinta itsessään on vaikeaa. Myös vanhempien itsesäätelyn haasteet nostettiin esiin, sillä vanhemman roolissa tulee kyetä sekä sietämään vauvan itkua ja heräilyä, että tukea vauvan itsesäätelyn kehittymistä.

”-- moni vanhempi tuo myös ilmi, että tietoa voi lukea useasta eri paikasta, mutta ne konkreettiset ohjeet miten juuri tämän lapsen kanssa --”

”-- liittyy omaan epävarmuuteen, omiin psyykkisiin tai oman elämän haasteisiin tai sitten esimerkiksi semmoiseen, että ei ole oikeastaan taitoja ja ymmärrystä huolehtia jostain tietystä asiasta tai vaikka ylläpitää jotain vuorokausirytmää vauvan kanssa.”

”-- vanhempien itsesäätely, että miten he kestävät vauvan itkua ja heräilyä, sekä toisaalta miten vanhemmat pystyvät vauvan itsesäätelyn kehittymistä --”

6.4 Fyysisen ympäristön mukauttaminen toimintaterapian keinoin

Fyysisen ympäristön mukauttaminen toimintaterapian keinoin eroteltiin omaksi yläteemaksi ja sitä päätettiin olla jakamatta alateemoihin, sillä fyysinen ympäristö on kokonaisuus, joka kattaa muun muassa tilat, materiaalit, apuvälineet, ortoosit, huonekalut ja vauvan tarvikkeet. Toimintaterapeuttien ammattiosaamiseen kuuluu ympäristön analyysi ja sen mukaan ympäristön mukauttaminen vauvan tai perheen koettuihin haasteisiin vastaavalla tavalla. Kaikkien toimintaterapeuttien vastauksista nousi ilmi vauvaperheiden fyysisen ympäristön vaikutus toiminnoista suoriutumiseen ja toimintaterapeuttisten keinojen hyödyntäminen koettujen haasteiden ratkaisussa.

”-- jos perheellä on herkkä vauva ja huomataan, että heillä on koko ajan televisiot, radiot tai muut laitteet päällä koko ajan, niin perhettä voidaan ohjata yksinkertaisesti vain sammuttamaan elektroniikkavälineet. Tämä voi olla yksinkertainen keino, jolla vauva rauhoittuu jo merkittävästi --”

”-- mikäli halutaan tukea esimerkiksi suun motoriikan, muissa motoriikan haasteissa tai aistisäätelyn haasteissa, niin voidaan kotoa jo heti katsoa erilaisia leluja ja välineitä, joita vanhemmat voivat käyttää. Vastaanotolla vanhemmat eivät välttämättä huomaa itse mitä heiltä kotoa löytyy, sekä osa haluaa heti ostoslistan, jotta he voivat käydä ostamassa, vaikka heiltä saattaisi kotoa jo löytyä leluja ja välineitä.”

”-- meidän osaamisessamme on myös hyvää ympäristön analyysi, jossa huomioidaan myös psyykinen, fyysinen, sosiaalinen ja sensorinen ympäristö arjessa, eikä pelkästään joko vauvaa tai vanhempaa. Ymmärrämme ympäristön vaikutuksen ja osaamme muokata sitä.”

6.5 Vanhemman toimintaterapeuttinen ohjaus vauvan kanssa toimimiseen

Vanhemman toimintaterapeuttinen ohjaus vauvan kanssa toimimisen yläteemalle muodostui alateemoiksi vanhemmuuden roolin vahvistaminen, vanhemman tukeminen arjen rytmittämisessä, varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen ja arjen toimintojen hyödyntäminen, jotka kuvastavat toimintaterapeutin monipuolisia mahdollisuuksia auttaa vauvaperheitä. Yksi toimintaterapeuteista kuvasi sitä, kuinka toimintaterapeutin rooli on tavallaan vähän joka paikassa pieninä osina.

Vanhemmuuden roolin vahvistamisessa toimintaterapeutit toivat vahvasti ilmi sitä, kuinka vanhempien kuuleminen on erittäin tärkeää. Vanhemmille on tärkeää antaa aikaa kertoa heidän haasteistaan niin vauvan kanssa, kuin arjen muista haasteista, sekä vahvistaa heidän luottamustansa siihen, että he osaavat. Toimintaterapeutit nostivat esille haastatteluissa vanhempien intuition tukemista heidän vauvastaan, joka vahvistaa vanhempien itsetuntoa. Vanhemmat saavat kokemuksen omasta pystyvyydestään ja pärjäämisestään vauvan kanssa, sillä vauvalla on oikeus hänen vanhempiinsa.

”Usein siihen liittyy sellainen vanhemman tai vauvan kanssa elävän aikuisen intuition tukeminen siten, että vahvistetaan vanhemman roolia. Vaikka sinä olet juuri tämän lapsen äiti/isä/huoltaja niin voi olla, että sinä et tiedä tästä lapsesta yhtään mitään, jos olette elänyt viikon tai kuukauden yhdessä. Mutta ei kukaan mukaan ole ollut tämän lapsen äiti, vaikka olisi ollut äiti kymmenen vuotta.”

”Suurin osa työn sisältöä on vanhempien ohjaus eli iso osa työstä on ihan vaan puhumista, mutta ensin kuunnellaan vanhempia pitkästi, tarkasti ja rauhassa.”

”-- vaikka sillä olisi kuinka paljon haasteita ja tuen tarvetta niin sillä on myös oikeus niihin omiin vanhempiinsa, että siksi minä lähden aina kannustamaan niitä vanhempia olemaan vanhempia sille lapselle ja yritän keventää heidän harteiltansa sitä taakkaa, että heidän ei tarvitse olla kuntouttaja, mutta heillä on silti ihan äärimmäisen tärkeä rooli olla niitä vanhempia sille lapselle, johon sillä lapsella on ihan ehdottomasti oikeus.”

Arjen uudelleen rytmittäminen voi olla suuri muutos ja haaste vauvaperheille, johon usein kaivataan apua. Toimintaterapeutit tukevat vanhempia löytämään heidän arjestaan normaalin vuorokau-

siryntä, sekä ohjaavat erilaisten toimintojen muokkaamiseen ja porrastamiseen, sillä perhedynamiikka voi usein muuttua vauvan syntyessä. Vauvaperheen oman struktuurin, rutiinien ja rytmin ohjaaminen kuuluu vahvasti vanhemman tukemiseen, jotta uudenlainen arki lähtee sujumaan vauvan kanssa. Vauvaperheissä toimintojen porrastamista ohjataan pikkuhiljaa ja askel askeleelta, jolloin perheet myös sitoutuvat paremmin toimintaterapiaan.

”Perhedynamiikkaan voi liittyä usein sellaiset kysymykset, että miten voin nyt toteuttaa näitä asioita, kun tässä on tämä vauvakin, jolloin se toimintaterapeuttinen ohjaus ehkä korostuu siinä, että omien totuttujen toimintojen muokkaamisessa ja porrastamisessa ja uudelleen kalibroimisessa.”

”Normaali vuorokausirytmisi ja vuorokausi, vuorokautteen mahdutettavat asiat, niin sekin on semmoinen, että joidenkin kanssa vaan täytyy käydä läpi se, että aamulla herätään ja puetaan ja lähetään aamupalan jälkeen, vaikka ulkoilemaan, että ei siellä tarvitse kauaa olla mutta se kuuluu sen lapsen tarpeisiin sekin raitis ilma.”

Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen nousi esille kaikkien toimintaterapeuttien vastauksista, sekä se kuinka he usein toimivat niin sanotusti vauvan tulkkina vanhemmille vauvan erilaisista viesteistä, kuten nälästä, unesta tai seuran kaipuusta. Yksi toimintaterapeuteista toi ilmi sitä, kuinka toimintaterapiassa toiminnan osaaminen ja menetelmänä toiminta vahvistaa kuin itsestään vanhemman ja vauvan välistä vuorovaikutusta. Kun vanhemmat saavat tukea ja kokevat varmuutta vanhemmuudessaan, mahdollistaa se heille enemmän aikaa olla vuorovaikutuksessa vauvan kanssa.

”-- tuetaan vanhemman ja vauvan yhteistä hyvää olemista ja vuorovaikutusta.”

”-- vauvan viestien tulkitsemista, että onko nyt nälkä, unta vai onko vaan seuran kaipuuta ja olla vähän semmoisena tulkkina niille vauvan viesteille --”

Toimintaterapeuttien vastauksissa korostui **arjen toimintojen hyödyntäminen** vauvan kehityksen tukemisessa. Toimintaterapeutit kertoivat ohjaavansa vanhempia toteuttamaan yhteistoimintoja vauvan kanssa monipuolisesti erilaisten aistikokemusten lisäämiseksi, joko konkreettisia neuvoja

antamalla tai mallintamalla. Yksi toimintaterapeuteista kuvasi vanhempien haluavan usein ostoslistan leluista, joiden avulla voitaisiin tukea vauvan sensoriaan kehitystä, vaikka todellisuudessa arjen toiminnallisuutta lisäämällä leluja ei välttämättä tarvita.

Arjen toimintoja voidaan mukauttaa ja monipuolistaa vaihtamalla ympäristöä missä toimitaan kuten hoitopöydän sijaan sylissä pukemalla, leikkihetkissä lelujen vaihtamisella tai lelun tarjoamisella vauvalle eri suunnista, toimintojen aikana tuntoaistimuksia tarjoamalla kuten varpaiden kutittelu, toiminnallisen ympäristön muuttamisella eli esimerkiksi kylvettämisen sijaan suihkussa käyminen, jos vauva ei viihdy kylvyssä. Vanhempi voi mukauttaa toimintoja myös vaihtelemalla vauvan käsittelyasentoja. Toimintoja tehdessä monipuoliset tavat tukevat vauvan tottumista erilaisiin asentoihin ja aistimuksiin. Tämä puolestaan edesauttaa muun muassa vauvan motorisen kehityksen syttymistä, siihen motivoitumista ja sen etenemistä, kun tahdonalaisen liikehännän kehittyessä asennot ovat jo tuttuja, vaikka vauva ei ole itse vielä niihin päässyt. Erilaiset aistimukset voivat myös lisätä vauvan tietoisuutta omasta kehostaan

Arjen eri tilanteisiin ja toimintoihin annetun ohjauksen lisäksi toimintaterapeutit kertoivat antavansa konkreettisia ohjeita myös esimerkiksi leikkimiseen, vauvahierontaan, jumppaohjeita vauvan fyysisen toiminnallisuuden edistämiseksi, lastahoitoon sekä yleisemmällä tasolla vireystilaan, kantamiseen ja asentoihin liittyen.

”-- tulee paljon niitä liikeaistimuksia sitä kautta, että lapsi on paljon sylissä ja siinä pyöritellään villahousut jalkaan, eikä aina siellä hoitopöydällä tai jossain alustalla maaten, vaan nimenomaan niin että tulee paljon asentojen vaihtoja ja juuri sillä tavalla sitä vauvankin mielenkiintoa sitä asiaa kohtaan.”

”Joskus on tilanne, että vauva tarvitsee hieman tukea näihin asioihin, jolloin on etua siitä, että aistikokemus on jo olemassa ja sen vuoksi vanhempana kannattaa kiinnittää huomiota, että lapsi oppisi mahdollisimman moniin tapoihin ja tilanteisiin kehon asennon kanssa. Koska tämä kaikki on sitä, mikä edesauttaa vauvan motorisen kehityksen syttymistä, siihen motivoitumista ja sen etenemistä.”

”-- minä yritän mallittaa vanhemmille sitä, että kuinka monipuolista arki voi olla, kun me lattialla puetaan villasukkia nii me voimme samalla laskea varpaat, kutitella, herkistää tuntoa, hieroa, painella, puristella ja vähän yrittää ottaa vaikka jaloille, vaikka olisi pienikin vauva.”

6.6 Vauvan toimintakyvyn arviointi

Kaksi toimintaterapeuttia nosti työskentelystään esiin myös toimintakyvyn arvioinnin, jossa on tärkeää ymmärtää vauvan normaalikehitys. Vauvojen toimintakyvyn arviointi painottuu havainnointiin ja vanhempien haastatteluun, mutta myös muutamia standardoituja menetelmiä on käytössä, joilla voidaan arvioida muun muassa motorisia taitoja, aistisäätelystä ja tiedon käsittelyä. Havainnoinnin ja haastattelun kautta saadaan tietoa vauvan ja vanhemman välisestä vuorovaikutuksesta. Toimintaterapeutit toivat esille paljon myös syömistilanteiden havainnointia, jolloin tietoa saadaan muun muassa vauvan autonomisen hermoston merkeistä ja lihasjänteveydestä. Yhden toimintaterapeutin työssä hänelle tulee myös vauvoja lastoitus ja ortoosihoidon tarpeen arviointiin, jolloin vauvaa arvioidaan manuaalisesti ja konkreettisesti tutkimalla.

”Mikäli vauva on jo sen ikäinen, että hän ottaa kontaktia ja on vuorovaikutuksessa, niin sitä on tärkeä havainnoida, sekä miten vauva suhtautuu uusiin ihmisiin, uuteen ympäristöön ja erilaisiin aistimuksiin--”

”-- vauvasta katsotaan aina vireystilaa ja sen säätelyä, autonomisen hermoston merkkejä tai sen toiminnan merkkejä, vauvan stressimerkkejä, joita voidaan katsoa esimerkiksi syömistilanteissa, lihasjänteveyttä ja motorisia taitoja. ”

”Suurimmaksi osaksi arviointi on vanhempien haastattelua, vauvan ja vanhempien havainnointia, sekä heidän välisensä vuorovaikutuksen ja yhdessä olemisen havainnointia.”

6.7 Toimintaterapian tulevaisuus vauvaperheiden palveluissa

Toimintaterapeutit nostivat vastauksissaan esiin myös alan tulevaisuuden näkymiä ja monipuolisia mahdollisuuksia vauvaperheiden kanssa työskentelyyn liittyen. Tämä nähtiin merkityksellisenä aiheena ja siitä päädyttiin muodostamaan yläteema. Kaksi toimintaterapeuttia nosti haastatteluisaan esiin varhaisen puuttumisen tärkeyden lapsen haasteiden ennaltaehkäisyssä myöhemmällä iällä. Jo raskausaikana tai vauvan odottamisen aikana annetulla tuella voitaisiin valmentaa vanhempia tulevaan muutokseen, minkä myötä kyetään edesauttamaan vanhempien sopeutumista vauva-arkeen ja vanhemmuuden rooliin. Vauvan syntymän jälkeen kyetään toimintaterapeuttisiin

keinoin vaikuttamaan vauvan normaalikehityksen etenemiseen toivotulla tavalla esimerkiksi ohjaamalla vanhempia tarjoamaan vauvalle toimintoja, jotka vahvistavat muun muassa sensomotoriikkaa ja vuorovaikutustaitoja.

”Jos puhutaan vauvan tukemisesta toimintaterapeuttisesti niin silloin useimmiten ensimmäisen elinvuoden aikana sensomotorisista perusvalmiuksista ja vanhemmuuden puolelta taas ajankäytöstä, vanhemmuuden roolista, varhaisen vuorovaikutuksen merkityksestä ja käsitteilytaidoista --”

“-- se mitä tulevaisuudessa voisi olla ja miten vauvaperheiden arkea voitaisiin tukea, on se, että se lähtisi jo raskausajasta tai siitä kun aletaan odottamaan vauvaa ... Se voisi olla vanhemmuuteen valmistautumista ja vanhemmuuden tukemista, nimenomaan toimintaterapeuttisesta näkökulmasta.”

Toimintaterapeuttien vahvuus arjen toimintoihin vaikuttamisessa perheiden omissa ympäristöissä nousi esiin kahdessa haastattelussa. Vastauksissa painottuivat kotikäyntien tuomat mahdollisuudet toimintaterapeuttisessa ohjaamisessa, kodin mukauttamisessa ja vauvan kehityksen tukemisessa kotoa jo valmiiksi löytyvillä keinoilla.

”-- kotikäynnit ovat pienempi stressi perheelle, kun heidän ei tarvitse matkustaa mihinkään, ja vanhemmat ja vauvat ovat yleensä rennompia kotona, sekä päästään siihen oikeaan ympäristöön missä he elävät arkea --”

”-- mikäli halutaan tukea esimerkiksi suun motoriiikan, muissa motoriiikan haasteissa tai aistisäätelyn haasteissa, niin voidaan kotoa jo heti katsoa erilaisia leluja ja välineitä --”

7 KESKEISTEN TULOSTEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tulosten käsittelyssä tutkija tutkii analyysissä ilmi nousseita tuloksia ja tekee niistä johtopäätöksiä. Tulosten tarkastelussa on tärkeää pyrkiä vastaamaan siihen, mitkä ovat olennaisia vastauksia tutkimuksen ongelmiin nähden. Tästä syntyvät johtopäätökset, jotka tarkastelevat sitä, mikä on aineistosta saatujen tulosten merkitys tutkimuskysymykselle ja mikä suurempi merkitys tuloksilla voisi olla. (Hirsjärvi ym. 2007, 224–225.)

7.1 Vauvaperheen uudenlainen arki

Vauvan syntymä on suuri muutos koko perheelle ja se tuo mukanaan **uuden arjen**, johon sopeutuminen voi aiheuttaa vanhemmille huolta ja haasteita uusista toiminnoista suoriutumisessa. Tutkimustuloksissa tuli vahvasti ilmi tasapainottelu aiempien toimintojen ja vauvan syntymän tuomien uusien toimintojen välillä, jotka voivat luoda haasteita muun muassa arjen uudelleen rytmittämiseen, arjen toimintojen monipuolistamiseen ja mukauttamiseen, sekä uuteen elämäntilanteeseen ja rooliin sopeutumiseen. Lim ym. (2021, 1) toteavat myös katsauksessaan, kuinka vauvan syntyessä perheeseen, tuo se elämään uusia toimintoja ja tehtäviä vanhemmille. Katsauksesta tulee ilmi myös se, kuinka vauva on täysin riippuvainen vanhemmistaan, joten toimintaterapia koskettaa koko perhettä, sekä interventio voi myös keskittyä pelkästään vanhempiin vauvan sijaista, joka kuitenkin auttaa myös samalla vauvaa ja tämän kehitystä. (Lim ym. 2021, 2.) Sama nousi esille vahvasti tutkimustuloksissa, jossa korostettiin sitä, että vauva tulee aina vanhempiensa kanssa toimintaterapiaan. Vaikka vauva ohjautuisi omien haasteidensa vuoksi, katsovat toimintaterapeutit aina tilanteen kokonaisvaltaisesti ja tarpeen vaatiessa ohjaavat ja neuvovat vanhempia

Tutkimustuloksissa nousi ilmi uuden elämäntilanteen tuoma **arjen uudelleen rytmitys**, jossa toimintaterapeutit ovat perheen tukena löytämässä uudenlaisesta arjesta muun muassa normaalia vuorokausirytmiiä. Lisäksi tutkimustuloksista tuli esille, se kuinka vauvaperheen oman struktuurin, rutiinien ja rytmin muodostuminen mahdollistaa arjen sujumisen vauvan kanssa. Teoriaperustasta voidaan löytää yhtäläisyyksiä tutkimustuloksiin koskien vauvaperheen arkea, sillä vauvaperheen arjen katsotaan muodostuvan molemminpuolisesta tutumisesta toisiinsa, vauvan kasvusta ja kehi-

tyksestä, vauvan hoidon harjoittelusta sekä kiintymyssuhteen muodostamisesta yhteisten toimintojen avulla, jolloin kaikista näistä toiminnoista muodostuu uudenlaisia rutiineja arkeen, sekä turvallisuuden tunnetta vauvalle (Mannerheimin lastensuojelu liitto 2021a).

Keskeisenä asiana tutkimustuloksista nousi esille **arjen toimintojen hyödyntäminen** vauvaperheissä, jotka tukevat vauvan kasvua ja kehitystä. Lim ym. (2021, 1) käsitteellinen viitekehys POP tarkastelee perheen toimintoja enemmän vanhempien näkökulmasta ja toimintaterapiaintervention keskiössä voi vauvan sijaan olla vanhemmat, joka näkyi myös tutkimustuloksissa, sillä vanhempia ohjataan toteuttamaan yhteistoimintoja vauvan kanssa monipuolisesti tukien vauvan kehitystä muun muassa vauvaa pukemalla tai syöttämällä. Lisäksi Lim ym. (2021, 7–8) ja Graig ym. (2018, 2) tutkimuksista vanhemmuuden toiminnoista voidaan nostaa esiin seuraavat toimintakokonaisuudet; lapsen perustarpeista huolehtiminen, lapsen liikuttaminen, sekä leikkiminen ja osallistuminen lapsikeskeisiin vapaa-ajan toimintoihin, jotka nousivat myös esille tutkimustuloksissa **arjen toimintojen mukauttamisena ja monipuolistamisena**. Tutkimustuloksissa tuotiin esille sitä, kuinka toimintaterapeutti voi ohjata vanhempaa muun muassa vauvan kylvettämisessä, monipuolistamalla vauvan käsittelyä esimerkiksi pukemalla vauvaa sylissä hoitopöydän sijaan, sekä vauvan totuttamista erilaisiin asentoihin ja aistimuksiin, joka edes auttaa vauvan motorisen kehityksen syttymistä, siihen motivoitumista ja sen etenemistä. Tutkimustuloksista nousi esille se, kuinka vanhemmat kampaavat usein **konkreettisia ohjeita** arjen erilaisiin tilanteisiin, joka on vahvasti yksi toimintaterapeuttien tehtävä vauvaperheiden kanssa työskennellessä. Piercen (2000, 290) mukaan leikki voi olla vanhemmille tuntematonta toimintaa ennen vauvan syntymistä ja kotona tapahtuvalla leikillä on suuri vaikutus vauvan kehitykselle. Tutkimustuloksista nousi esille useasti leikki ja leikkivälineiden mahdollistaminen, jota toimintaterapeutit omalla toiminnallaan mallintavat vanhemmille.

Ympäristön analyysi ja adaptaatio on yksi toimintaterapeuttien ydinprosesseista, joka nousi myös vahvasti esille tutkimustuloksissa. Erityisesti fyysisen ympäristön huomioiminen nähtiin tärkeänä osana vauvaperheen arkea, sillä ympäristön huomioimisella voi olla suuri vaikutus vauvan suoriutumiseen ja osallistumiseen eri toiminnoissa. Vauvanperheen arki on hyvin paljon kotona tapahtuvia toimintoja, jolloin myös ympäristön olisi hyvä olla perheelle ja erityisesti vauvalle suotuisa. Muitakin ympäristöjä nostettiin esille tutkimustuloksissa, kuten psyykinen, sosiaalinen ja sensorinen ympäristö, jolloin toimintaterapeutit voivat tukea perheitä kokonaisvaltaisesti jo pelkän ympäristön huomioimisella.

Vauvaperheissä voidaan kokea haasteita myös vauvan kanssa, jolloin vauvan haasteet voivat vaikuttaa arjen toimintoihin. Tutkimustuloksissa tuli ilmi erilaisia **vauvaperheiden haasteita**, jonka vuoksi he ohjautuvat juuri toimintaterapiaan. Nämä haasteet voidaan jakaa karkeasti vanhemman ja vauvan haasteisiin sekä heidän välisensä vuorovaikutuksen haasteisiin, jotka osaltaan vaikuttavat arjessa suoriutumiseen ja osallistumiseen, ja näin ollen arjen toimintoihin. Aiemmassa tutkimuksessa (Graig ym. 2018, 1) on tuotu ilmi myös sitä, kuinka toimintaterapeutin tehtävänä on määrittellä tekijät, jotka voivat rajoittaa vauvan osallistumista tai sitoutumista toimintoihin sekä tukea perhettä.

Tutkimustulosten mukaan **vanhemmuuden rooliin sopeutumiseen** voi vaikuttaa muun muassa vanhempien epävarmuus omasta osaamisestaan, uupuneisuus ja mielenterveyden ongelmat. Myös vauvan haasteet vaikuttavat vanhemman pystyvyyden ja osaamisen kokemuksiin, jolloin toimintaterapeutti voi tukea vanhempaa antamalla asianmukaista tietoa ja ohjata vanhempaa toimimaan lapsen kanssa tarkoituksenmukaisilla tavoilla. Kallandin ja Salon (2020) mukaan aiemmissa tutkimuksissa interventiolla on huomattu olevan vaikutuksia vanhemmuuteen liittyvien taitojen sekä vuorovaikutuksen vahvistumiseen vauvan ja vanhemman välillä. Toimintaterapeutit voivat muun muassa tukea vanhemmuuden roolia ja identiteettiä sekä sen muodostumista, jakaa asianmukaista tietoa ammatillisesta näkökulmasta sekä tukea vanhempia stressin hallinnassa (Chiu ym. 2012, 19; Sponseller ym. 2021, 6; Olson 2006, 150). Tutkimustulosten mukaan vanhempien kokemat haasteet vauvan kanssa toimimisessa voivat jo osaksi lievittyä tiedon lisääntymisen ja syy-seurausyhteyksien ymmärtämisellä. Toimintaterapeutit voivat jakaa tietoa esimerkiksi vauvan haasteiden ja vahvuuksien sekä käyttäytymisen ja siitä ilmenevien vihjeiden tunnistamisesta, toimintakokonaisuuksien merkityksien ymmärtämisestä sekä vaikuttaa vanhemman omien sairauksien tai vammojen vaikutusten ymmärtämiseen vanhemmuuden toiminnoista suoriutumiseen (Chiu ym. 2012, 19; Olson 2006, 150).

7.2 Varhaisen vuorovaikutuksen ja itsesäätelyn merkitykset arjessa

Tutkimustuloksissa **varhainen vuorovaikutus ja itsesäätely** tunnistettiin arjen useissa eri tilanteissa esiin nouseviksi asioiksi vauvaperheiden kanssa työskenneltäessä. Koska vauvan itsesäätely on osittain riippuvainen vanhemman kyvystä toimia kanssasäätelijänä, nivoutuu varhainen vuorovaikutus ja itsesäätely tarkoituksenmukaisesti yhteen. Vanhemman kanssasäätely suojaa vau-

vaa stressaavissa tilanteissa ylikuormittumiselta. (Kokkonen 2010, 83; Pajulahti ym. 2020, 83). Toimintaterapeutin osaamisalueeseen kuuluu vauvan käyttäytymisen ja siinä ilmenevien viestien ymmärtämisen tukeminen (Chiu ym. 2012, 19), mikä nousi esiin myös tutkimustuloksissa. Koska vanhemman rooli on toimia vauvan kanssasäätelijänä, tulee vanhempien sietää vauvan itkua ja heräilyä sekä pyrkiä omalla toiminnallaan tukemaan vauvan itsesäätelyn kehittymistä. Toimintaterapeutin yksi tärkeistä tehtävistä on myös tukea vanhemman itsesäätelyä, kuten esimerkiksi stressin hallintaa. Kun vanhemmilla on keinoja hallita omaa käyttäytymistään, tukee se myös vanhemman roolin ja identiteetin vahvistumista. (Chiu ym. 2012, 19; Sponseller ym. 2021, 6; Olson 2006, 150.)

Tutkimustulosten mukaan varhaiseen vuorovaikutukseen vaikuttaa sekä vauvan että vanhemman itsesäätely. Vauvan itsesäätelyn haasteet näkyvät arjen toimintoihin osallistumisessa kuten nukkumisessa, syömisessä tai pukemisessa. Vauva voi olla itkuinen eikä kykene rauhoittamaan itseään, ei pysty keskittymään toimintaan tai on puolestaan täysin reagoimaton ympäristön ärsykkeisiin. Lisäksi vanhempi voi myös tietämättään omalla toiminnallaan vaikeuttaa vauvan itsesäätelyä, mikäli vauva saa liikaa ärsykejä tai toimintaa. Itsesäätelyyn ja aistitiedon käsittelyyn liittyvät haasteet voivat vaikuttaa suoraan vauvan ja vanhemman väliseen kanssasäätelyyn ja tämä vaikuttaa puolestaan suoraan vauvan osallistumiseen yhteistoiminnoissa (Cosbey & Parham 2020, 25–26). Tutkimustuloksissa nousi esiin erilaisia konkreettisia neuvoja vauvan itsesäätelyn tukemiseen, kuten ärsykkeiden vähentäminen ja keskushermostoa rauhoittavien toimintojen käyttäminen. Toimintaterapeutin tulee huomioida konkreettisia neuvoja antaessaan, että niiden toteuttamisessa huomioidaan vauva yksilöllisesti siten, että hänelle tarjotaan positiivisia aistikokemuksia (Bigsby 2020, 483).

Tutkimustuloksista nousi esiin myös toimintaterapeuttien osaamisalueena toimintojen hyödyntäminen vanhemman ja vauvan vuorovaikutuksen tukemisessa, sillä toimintojen katsottiin vahvistavan luontevasti vauvan ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Jos vauvalla on haasteita osallistua yhteistoimintoihin, vaikuttaa se myös varhaisen vuorovaikutuksen kehitykseen, joka syntyy yhteistoiminnoissa (Korkalainen 2022). Yhteistoiminnoissa kuten ruokailussa vauva oppii myös varhaista viestintää, sillä hän pyrkii ilmaisemaan tarpeitaan ja toiveitaan vanhemmalle (Case-Smith 2015, 389). Vastavuoroisesti varhainen vuorovaikutus vaikuttaa vauvan itsesäätelyn kehitykseen, koska turvalliset kiintymyssuhteet tukevat itsesäätelytaitojen kehittymistä (Pajulahti ym. 2020, 77). Lahikaisen, Paavosen, Pölkkin, Rusasen ja Vierikon (2022) tuore tutkimus osoittaa, että äidin vahva kiintymyssuhde lapseen ja sosiaalisen verkoston tuki vaikuttavat hyvin positiivisesti pikkulapsen kehitykseen ja puolestaan äitien loppuraskauden aikaiset negatiiviset odotukset omasta kyvystään

pitää huolta vauvastaan sekä heikompi kiintymys vauvaan 3–8 kuukauden iässä heijastuivat lapsen heikompaan psykososiaaliseen kehitykseen vielä kahden vuoden iässä.

7.3 Johtopäätökset

Tutkimuksen toteuttamisen aikana tuli ilmi, kuinka vähän toimintaterapeutteja työskentelee vauvaperheiden parissa Suomessa. Tutkimukselle oli haasteellista löytää tiedonantajia sekä ajantasaista tietoa. Voidaan siis todeta, että **toimintaterapeuttien ammatillista osaamista hyödynnetään Suomessa vielä vähän vauvaperheiden parissa, erityisesti ennaltaehkäisevän työn piirissä.** Työ painottuu myös Suomessa vielä rajatumpiin asiakasryhmiin, kuten vauvaperheisiin, joissa vauvalla on jokin selkeä diagnoosi tai fyysinen rajoite. Työskentely tapahtuu myös usein sairaala—tai vastaanottoympäristössä kotikäyntien sijaan, mikä tuottaa haasteita kotiympäristön huomioimisessa ja perheen todelliseen arkeen pääsemisessä. Vastaanottokäynnit voivat olla pahimmillaan vanhemmille ylimääräinen stressin aiheuttaja, vaikka tavoitteena on perheen tukeminen.

Vaikka vauvaperheiden kanssa työskenteleviä toimintaterapeutteja on vielä vähän, teoriaperustan ja tutkimustulosten perusteella voidaan kuitenkin nähdä **toimintaterapeutin työnkuvan olevan hyvin moninainen vauvaperheiden arjessa.** Toimintaterapeuteilla on paljon osaamista ja annettavaa vauvaperheiden tukemisessa ja ohjaamisessa uudessa elämäntilanteessa. Myös tutkimuksen aineistossa mainittiin toimintaterapeuttien roolin olevan vähän joka paikassa pieninä osina. Tutkimuksessa tunnistettiin keinoja, joilla pystytään vaikuttamaan niin yksilöön, ympäristöön kuin toimintaan sekä vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Myös ammatillisen tietoperustan tarjoama ymmärrys ympäristön, toiminnan ja yksilön välisestä vastavuoroisesta vuorovaikutuksesta auttaa tarjoamaan erilaisia näkökulmia vauvaperheiden arkeen ja tunnistamaan sieltä osallistumiseen ja suoriutumiseen vaikuttavia tekijöitä. Moninaisena näyttäytynyt työnkuva tukee myös johtopäätöstä siitä, että **toimintaterapian kokonaisvaltainen lähestymistapa on vahvuus vauvaperheiden kanssa työskenneltäessä.** Tutkimustuloksista voidaan nähdä toimintaterapian ydinprosessit; ympäristön ja toiminnan analyysi ja adaptaatio sekä toimintakyvyn arviointi ja minän tietoinen käyttö, joka osoittaa sen, että toimintaterapeuteilla on vahva toiminnallisen tieteen teoria-pohja työskentelynsä perustana ja he ymmärtävät toiminnan monimuotoiset vaikutukset ihmisten arkeen. Toimintaterapeuttien osaaminen kattaa myös ihmisen normaalin kehityksen, joka nousi myös tärkeänä osana tutkimustuloksissa. Vauvan normaalinkehityksen ymmärtäminen on tarkoituksenmukaista, jotta kehitystä voidaan tukea oikeanlaisilla toiminnoilla.

8 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa mahdollisimman luotettavaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä (Kylmä & Juvakka 2007, 127). Lisäksi tutkimus tulee toteuttaa yleisten eettisten ja tieteellisten periaatteiden mukaisesti (Tutkimustieteellinen neuvottelukunta 2012, 6; Tutkimustieteellinen neuvottelukunta 2019, 7).

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteereillä, joita ovat uskottavuus, vahvistettavuus, refleksiivisyys ja siirrettävyys (Kylmä & Juvakka 2007, 127–128). Uskottavuus tarkoittaa tutkimuksen ja sen tulosten uskottavuutta ja sen osoittamista tutkimuksessa. Tutkimuksen uskottavuutta voidaan vahvistaa keskustelemalla tiedonantajien kanssa tutkimuksen tuloksista eri vaiheissa, sillä tutkijan on varmistettava, että tulokset vastaavat tiedonantajien käsitystä aiheesta. Uskottavuutta voidaan lisätä myös triangulaatiolla eli tarkastelemalla tutkittavaa ilmiötä useasta eri näkökulmasta. (Kylmä & Juvakka 2007, 128.) Tutkimuksessa tutkijat pyrkivät lisäämään uskottavuutta sillä, että tiedonantajat valittiin terveydenhuollon eri sektoreilta, jolloin tietoa samasta aiheesta saatiin useasta eri näkökulmasta ammatillisella tasolla. Lisäksi tutkimuksen tietoperusta pohjautuu kansainväliseen tutkimustietoon. Tutkijat pyrkivät esittämään haastattelukysymykset niin, että ne olivat selkeitä ja helposti ymmärrettäviä. Haastattelun teemoista keskusteltiin ohjaavien opettajien kanssa, jotta teemojen ymmärrettävyys voitiin varmistaa. Haastattelut nauhoitettiin, jotta haastateltavien alkuperäiset vastaukset saatiin litteroitua sanatakkasti.

Vahvistettavuus edellyttää tutkimusprosessin kirjaamista läpi koko prosessin siten, että toisen tutkijan on mahdollista seurata prosessin kulku pääpiirteittäin. Vahvistettavuus on kuitenkin osin ongelmallinen kriteeri, sillä laadullisessa tutkimuksessa todellisuuksia on monia ja toinen tutkija voi päätyä samankaltaisella aineistolla eri tulkintaan. Toisaalta erilaiset tulkinnat tutkimuskohteesta lisäävät kuitenkin ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. (Kylmä & Juvakka 2007, 129.) Opinnäytetyömme toteutukseen kuuluu sekä kirjallinen suunnitteluvaihe, että varsinainen tutkimuksen raportointi. Näiden avulla opinnäytetyön prosessin kulkua on mahdollista seurata. Kirjallisissa tuotoksissa on lisäksi tekstiviitteet ja lähteet, joiden avulla lukijan on mahdollista palata alkuperäisiin lähteisiin.

Refleksiivisyys edellyttää tutkimuksen tekijöiltä tietoisuutta omista lähtökohdistaan tutkimuksen tekijänä. Tutkimuksen tekijöiden on arvioitava sitä, miten he voivat vaikuttaa aineistoonsa ja tutkimusprosessiinsa. (Kylmä & Juvakka 2007, 129.) Tutkijoilla ei ole aiempaa kokemusta tutkimuksen tekemisestä, joten tutkimuksen aikana pyrittiin noudattamaan lähdekirjallisuudesta saatuja oppeja tutkimusprosessin eri vaiheista. Tutkijat ovat myös toimintaterapian tutkintomikkeen opiskelijoita, joten oli tärkeää tiedostaa omien ammatillisten tietojen vaikutus tutkimuksen kulkuun ja toteutukseen. Erityisesti haastattelutilanteissa pyrittiin ymmärtämään aihetta ja haastateltavien näkökulmia siten, että tutkijoiden osallistuminen ei ole liian johdatteluvaa. Ennen tutkimuksen toteutusta tutkijat pohtivat, että tutkimuksen aihe on myös tutkijoille henkilökohtaisesti kiinnostava, joka voi vaikuttaa teemahaastattelun teemojen muodostamiseen. Tutkijat olivat kuitenkin tietoisia ennako-oletuksistaan ja pyrkivät toimimaan objektiivisesti teemahaastattelun muodostamisessa. Aineiston sisälönanalyysin tekeminen oli vierasta tutkijoille, mikä voi vaikuttaa sen luotettavuuteen.

Siirrettävyydellä tarkoitetaan tutkimuksen tulosten siirrettävyyttä muihin vastaaviin tilanteisiin. Tekijän on annettava riittävästi kuvailevaa tietoa tutkimuksen osallistujista ja ympäristöstä, jotta lukija voi arvioida tulosten siirrettävyyttä. Tutkijat raportoivat tiedonantajista, tutkimustilanteesta ja tutkimusprosessista mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja kattavasti, kuitenkin tiedonantajien anonymiteetin säilyttäen. Tämän avulla tutkimusta voidaan verrata tarvittaessa muihin vastaavanlaisiin.

Tutkimuksessa noudatettiin tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja eli rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Tutkimukseen sovellettiin tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Tutkimuksessa toteutetaan tieteellisen tiedon luonteeseen kuuluvaa avoimuutta ja vastuullista tiedeviestintää tutkimuksen tuloksia julkaistaessa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Tutkimuksen toteutuksessa pyrittiin olemaan läpi koko prosessin huolellisia ja tarkkoja. Tietoperustan kokoamiseen ja lähteiden etsimiseen on käytetty aikaresursseja ja käytettyjen lähteiden alkuperäiset merkitykset on pyritty säilyttämään sellaisinaan tiedon synteessissä. Tarkoituksenmukaisimman tiedon saamista tutkittavasta aiheesta pohdittiin ja päädyttiin vauvojen parissa työskentelevien toimintaterapeuttien teemahaastatteluun, jonka avulla saadaan ajantasaista ja todellista tietoa. Haastattelun saatekirjeeseen (liite 1) kirjoitettiin avoimesti tutkimukseen liittyvistä sekoista, ku-

ten tutkimuksen tarkoituksesta, toteutuksesta ja haastattelun anonymiteetistä. Sisällönanalyysi toteutettiin mahdollisimman tarkasti tutkijoilla olevan tiedon valossa ja nauhoitetut haastattelut tullaan hävittämään opinnäytetyöprosessin päätyttyä.

Yleisten eettisten periaatteiden mukaisesti tutkimuksessa tulee kunnioittaa tutkittavien ihmisarvoa, yksityisyyttä, itsemääräämisoikeutta ja muita oikeuksia. Toinen tärkeä eettinen periaate on välttää aiheuttamasta tutkittavina oleville ihmisille, yhteisöille ja muille tutkimuskohteille aiheutuvia merkittäviä riskejä, vahinkoja ja haittoja. Aina, kun tutkittava on tutkimusvuorovaikutuksessa tutkijaan, edellytetään tietoon perustuva eettinen suostumus osallistua tutkimukseen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7–8.) Tutkimukseen osallistuminen ja kysymyksiin vastaaminen oli vapaaehtoista. Tutkijat selvittivät ennen haastatteluita tutkimuslupa-asiat jokaisen tiedonantajan työorganisaation vaatimalla tavalla, jokaiselta tutkimukseen osallistuvalla tiedonantajalta pyydettiin kirjallinen suostumusasiakirja (liite 2) ja koska haastattelut toteutettiin etäyhteydellä ja tallennettiin, tehtiin niitä koskeva kirjallinen tietosuojaseloste (liite 4).

9 POHDINTA

Me opinnäytetyön tekijöinä koimme, että opinnäytetyöprosessi auttoi hahmottamaan vauvaperheille suunnattua toimintaterapiaa kokonaisuutena, sekä saamaan uutta tietoa vauvaperheille suunnatusta toimintaterapiasta. Vaikka opintojen aikana perehdytään perhelähtöiseen lasten ja nuorten toimintaterapiaan, opintojaksolla ei käsitellä vauvaperheille suunnattua toimintaterapiaa. Vauvatoimintaterapia aiheena kiinnosti meitä, joten opinnäytetyötä oli mielekästä tehdä. Koimme aiheen tärkeäksi, jotta vauvatoimintaterapiaa saataisiin enemmän näkyväksi tulevaisuudessa toimintaterapiakoulutuksessa ja toimintaterapeuttien keskuudessa. Lisäksi koimme tärkeäksi toimintaan pohjautuvan tietoperustan tuomisen muiden ammattilaisten tietoisuuteen, jotta moniammatillista yhteistyötä voitaisiin hyödyntää vauvaperheiden parissa heidän omissa ympäristöissään.

Opinnäytetyöprosessi alkoi tammikuussa 2022. Koska meillä ei ollut aiempaa kokemusta tutkimuksen tekemisestä, oli tutkimuksen toteuttaminen haastavaa. Koko opinnäytetyöprosessin ajan saimme rakentavaa ja rohkaisevaa palautetta ohjaavilta opettajilta, minkä koimme tärkeäksi ja edistävänä osaksi prosessia. Aiheen rajaamisen jälkeen aloitimme opinnäytetyön teoriaperustan sekä tutkimussuunnitelman tekemisen. Halusimme tehdä nämä mahdollisimman tarkasti, jotta niitä pystyttäisiin hyödyntämään myös opinnäytetyön raportoinnissa. Tiedonhaussa pyrittiin löytämään mahdollisimman uusia tutkimuksia, mutta jouduimme myös valitsemaan lähteeksi vanhempia tutkimuksia. Vanhempien hyödynnettyjen tutkimusten sisältö koettiin edelleen ajankohtaisiksi ja sopiviksi tutkimukselle. Tästä esimerkkinä Delia Gorgan 1989 kirjoittama artikkeli *Occupational therapy treatment practices with infants in early intervention*, joka oli ainoa lähde, joka käsittelee aihetta tarpeeksi kokonaisvaltaisesti ja antoi tarkkaa tietoa toimintaterapian mahdollisuuksista vauvaperheiden parissa. Tutkimustieto oli hajanaista ja useimmissa tutkimuksissa käsiteltiin vauvaperheille suunnattua toimintaterapiaa yksittäisten toimintojen kautta. Lisäksi osa ajankohtaiseksi koetusta aineistosta jäi maksumuurin taakse ja tutkimustieto oli hajautettu moneen eri tietokantaan. Saimme kuitenkin muodostettua yhtenäisen teoriaperustan käyttäen monipuolisesti eri lähteitä.

Tutkimussuunnitelmaa laatiessamme teemahaastattelu valikoitui aineistonkeruumenetelmäksi, sillä halusimme tietää, millaista toimintaterapeuttien työskentely on nykyisin vauvaperheiden parissa Suomessa. Teemahaastattelun avulla pystyimme tutkimaan tiedonantajien omia kokemuksia, jotka nousivat esiin heidän vastauksistaan. Tutkimuksen aineistonhankinta tapahtui kesä-, heinä- ja elokuun 2022 aikana. Aineistonhankinta sujui mielestämme yli odotusten ja jo aineistonhankinta

vaiheessa pystyimme näkemään yhtäläisyyksiä teoriaperustaan. Laadullisessa tutkimuksessa kerätyn aineiston määrä ei ole kriittinen, mutta useampi haastattelu mahdollisti aiheen tutkimisen laaja-alaisemmin. Haastattelun teemat olivat laajat, mikä toisaalta mahdollisti tiedonantajien tärkeiksi kokemien asioiden esiin tuomisen, mutta toisaalta haastoi analyysivaiheessa teemoittelua, sillä samoista asioista puhuttiin useilla eri tavoilla ja lauseiden sisällä saatettiin viitata useaan eri teemaan. Sisällönanalyysi koettiin myös haastavaksi kokemattomuutemme vuoksi. Tähän saatiin apua ohjaavalta opettajalta, jonka tuki tässä vaiheessa oli tärkeää.

Vauvaperheiden arki on täynnä muutoksia, jotka jo itsessään haastavat vanhempien jaksamista. Mikäli tähän muutokseen tuodaan jokin haaste lisää, oli se sitten vanhemman, vauvan, toiminnan tai ympäristön luoma, kuormittaa se arkea entisestään. Kun arki sujuu, on vanhemmilla enemmän voimavaroja näiden muiden haasteiden käsittelyyn. Sen vuoksi toimintaterapeutit olisivat tärkeä lisä vauvaperheiden varhaisen tuen piiriin. Voitaisiinko vauvaperheiden arkea tukea jo ennen vauvan saapumista esimerkiksi vanhemmuuteen valmistautumalla ja vauvavuoden aikana vanhemmuuteen tukemisella sekä vauvan kokonaisvaltaisella ymmärtämisellä toimintaterapeuttisesta näkökulmasta. Vanhemmuuden toimintoja on paljon, mutta kuinka niitä huomioidaan vanhempien näkökulmasta toimintaterapiaprosessissa.

Opinnäytetyö käsittelee vauvaperheiden arkea yhtenä suurena kokonaisuutena, joten jatkossa olisi mielenkiintoista nähdä vauvaperheen ja vanhemmuuden toimintojen yksityiskohtaisempaa tarkastelua opinnäytetöissä, kuten syöttämisessä ja imettämässä. Lisäksi olisi mielenkiintoista tarkastella sitä, kuinka toimintaterapeutin työ voisi sulautua moniammatillisesti esimerkiksi neuvola- tai perhepalveluihin.

LÄHTEET

Andelin, Lauren, Reynolds Stacey & Schoen, Sarah 2021. Effectiveness of occupational therapy using a sensory integration approach: A Multiple baseline design study. *American journal of occupational therapy* 75(6). Vaatii käyttöoikeuden.

Aralinna, Virpi & Savolainen, Tuija 2017. Toimintaterapianimikkeistö. Nimikkeistöt ja luokitukset. Helsinki: Kuntaliitto. Hakupäivä 19.6.2022. <https://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/site/assets/files/2596/toimintaterapianimikkeisto.pdf>

Araneva, Mirjam 2022. Varhainen tuki – lasten kehityksen ja hyvinvoinnin turvaamisen peruskivi. Hakupäivä 13.3.2022. <https://www.sos-lapsikyla.fi/blog/2021/05/21/varhainen-tuki-lasten-kehityksen-ja-hyvinvoinnin-turvaamisen-peruskivi/>

Bigsby, Rosemary 2020. Sensory integration applications with infants in neonatal intensive care and early intervention. Teoksessa *Sensory integration: theory and practice*. 3rd edition. (Toim. Anita Bundy & Shelly Lane). Philadelphia: F.A. Davis

Bundy, Anita & Lane, Shelly 2020. Sensory integration: A. Jean Ayres' Theory Revisited. Teoksessa *Sensory integration: theory and practice*. 3rd edition. (Toim. Anita Bundy & Shelly Lane). Philadelphia: F.A. Davis

Case-Smith, Jane. & O'Brien, Jane Clifford 2015. *Occupational therapy for children and adolescents*. Seventh edition. St. Louis, Mo.: Elsevier Mosby.

Celik, Halil, Elbasan, Bulent, Gucuyener, Kivilcim, Kayihan, Hulya & Huri, Meral 2018. Investigation of the relationship between sensory processing and motor development in preterm infants. *The American journal of occupational therapy* 72(1). Vaatii käyttöoikeuden.

Cermak, Sharon & May-Benson, Teresa 2020. Praxis and dyspraxia. Teoksessa *Sensory integration: theory and practice*. 3rd edition. (Toim. Anita Bundy & Shelly Lane). Philadelphia: F.A. Davis.

Chiu, Teresa, Wehrmann, Susan, Reid, Denise & Sinclair, Gerry 2012. Transforming mother-infant interaction within cultural and caregiving contexts: Home-based occupational therapy for preterm infants. *Hong Kong journal of occupational therapy* 22, 17-24.

Christiansen, Charles, Baum, Carolyn & Bass, Julie 2015. *Occupational therapy: Performance, participation, and well-being*. Fourth edition. Thorofare, NJ: SLACK Incorporated.

Cosbey, Joanna & Parham, Diane 2020. *Sensory integration in everyday life*. Teoksessa *Sensory integration: theory and practice*. 3rd edition. (Toim. Anita Bundy & Shelly Lane). Philadelphia: F.A. Davis

Craig, Jenene W., Carroll, Sandra, Ludwig, Sue, Sturdivand, Chrysty & Boop, Cheryl 2018. Occupational therapy's role in the neonatal intensive care unit. *The American journal of occupational therapy*. Hakupäivä 13.3.2022. https://research.aota.org/ajot/article-abstract/72/Supplement_2/7212410060p1/6510/Occupational-Therapy-s-Role-in-the-Neonatal?redirectedFrom=fulltext. Vaatii käyttöoikeuden.

Cronin, Anne & Mandich, MaryBeth 2005. *Human development and performance: Throughout the lifespan*. New York: Thomson Delmar Learning.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino. Hakupäivä 12.9.2022. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789517685047>. Vaatii käyttöoikeuden.

Gorga, Delia 1989. Occupational therapy treatment practices with infants in early intervention. *The American occupational therapy*. Vol. 43(11). Hakupäivä 5.4.2022. <https://research.aota.org/ajot/article-abstract/43/11/731/2173/Occupational-Therapy-Treatment-Practices-With?redirectedFrom=fulltext>

Günther, Kirsi & Hasanen, Kirsi 2021. *Tutkimuksen suunnittelu*. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja* (toim. Jaana Vuori). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Hakupäivä 15.9.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/tutkimuksen-suunnittelu/>

Hagedorn, Rosemary 2000. Tools for practice in occupational therapy: a structured approach to core skills and processes. Edinburgh: Churchill Livingstone.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uud. laitos. Helsinki: Tammi.

Kalland, Mirjam & Salo, Saara 2020. Vanhemmuuden tukeminen vauva- ja lapsiperheissä. Aika-kausikirja. Duodecim. Hakupäivä 16.10.2022. <https://www.duodecimlehti.fi/duo15527>.

Kallinen, Timo & Kinnunen, Taina 2022. Haastattelut. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen verkkokirjasto. Hakupäivä 21.4.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>

Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kokkonen, Marja 2010. Ihastuttavat, vihastuttavat tunteet: opi tunteiden säätelyn taito. Jyväskylä: PS-kustannus.

Korhonen, Laura 2021. Kasvu ja kehitys eri-ikäisinä. Teoksessa Pulassa lapsen kanssa. (toim. Jari Sinkkonen & Laura Korhonen). Terveyskirjasto. Duodecim. Hakupäivä 13.3.2022. <https://www.terveyskirjasto.fi/pla00018/kasvu-ja-kehitys-eri-ikakausina>

Korkalainen, Paula 2022. Kiintymyssuhteen merkitys ja sen tukeminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Hakupäivä 22.5.2022. <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/vammaisen-henkilo-vanhempama/kiintymyssuhteen-merkitys-ja-sen-tukeminen>

Kranowitz, Carol Stock & Tapola, Lari. 2003. Tahatonta tohollusta: Seniorisen integraation häiriö lapsen arkielämässä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kylmä, Jari & Juvakka, Taru 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.

Kylmä, Jari, Vehviläinen-Julkunen, Katri & Lähdevirta, Juhani 2003. Laadullinen terveystutkimus: mitä, miten ja miksi. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Hakupäivä 2.6.2022. <https://www.duodecimlehti.fi/duo93495>

Lahikainen, Anja-Riitta, Paavonen, Juulia, Pölkki, Pirjo, Rusanen, Erja & Vierikko, Elina 2022. A Longitudinal study of maternal postnatal bonding and psychosocial factors that contribute to social-emotional development. Child psychiatry & human development. Hakupäivä 7.9.2022. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10578-022-01398-5>

Lane, Shelly 2020. Structure and function of the sensory systems. Teoksessa Sensory integration: theory and practice. 3rd edition. (Toim. Anita Bundy & Shelly Lane). Philadelphia: F.A. Davis

Law, Mary., Baum, Carolyn. & Dunn, Winnie 2001. Measuring occupational performance: Supporting best practice in occupational therapy. Thorofare: Slack.

Lim, Yu Zhuang Germaine, Honey, Anne & McGrath, Margaret 2021. The parenting occupations and purposes conceptual framework: A scoping review of “doing” parenting. Australian occupational therapy journal 69(1), 1–14. Vaatii käyttöoikeuden.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2017. Vauvan aistien kehitys. Hakupäivä 9.3.2022. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/0-1-v/vauvan-aistien-kehitys/#hajuaisti>

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2021a. Arki vauvan kanssa alkaa. Hakupäivä 22.5.2022. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/0-1-v/arki-vauvan-kanssa-alkaa/>

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2021b. Vastasyntyneen vauvan nukkuminen. Hakupäivä 6.4.2022. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/0-1-v/vastasyntyneen-vauvan-nukkuminen/>

Mulligan, Shelley 2013. Occupational therapy evaluation for children: a pocket guide. Second edition. Philadelphia: Wolters Kluwer/Lippincott Williams & Wilkins.

O'Brien, Jane & Hussey, Susan 2018. Introduction to occupational therapy. 5th edition. St. Louis, Missouri: Elsevier.

Olson, Laurette 2006. Activity groups in family-centered treatment: Psychiatric occupational therapy approaches for parents and children. New York: Haworth Press.

Pajulahti, Riikka, Sainio, Taina & Sajaniemi, Nina 2020. Näin tuet lapsen itsesäätelyä. Hyvinvoinnin pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pierce, Doris 2000. Maternal management of the home as a developmental play space for infants and toddlers. The American Journal of Occupational Therapy 54(3), 290-299. Vaatii käyttöoikeuden.

Puusa, Anu, Juuti, Pauli & Aaltio, Iiris 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. Hakupäivä 12.9.2022. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523456167>. Vaatii käyttöoikeuden.

Salpa, Pirjo & Autti-Rämö, Ilona 2010. Lapsen ensimmäinen vuosi: Kehitys ei etene odotetusti, mitä tehdä? Helsinki: Tammi.

Schleis, Rhonda & Stoffel, Ashley 2014. What is the role of occupational therapy in early Intervention? The American occupational therapy association.

Sponseller, Lauren, Silverman, Fern & Roberts, Pamela 2021. Exploring the role of occupational therapy with mothers who breastfeed. The American journal of occupational therapy 75(5). Vaatii käyttöoikeuden.

Suomen toimintaterapeuttiliitto ry 2022. Toimintaterapeutti. Hakupäivä 26.5.2022. <https://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/toimintaterapeutti/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014. Lapsiperheiden vanhempien voimavaroja voidaan vahvistaa. Hakupäivä 22.5.2022. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsiperhekyseily/tuloksia/lapsiperheiden-vanhempien-voimavarat>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Hyvinvointi- ja terveyserot: Lapset ja perheet. Hakupäivä 13.3.2022. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/elamankulku/lapset-ja-perheet>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022a. Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi. Hakupäivä 22.5.2022. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/lasten-ja-lapsiperheiden-hyvinvointi>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022b. Maahanmuuttajalasten, -nuorten ja -perheiden terveys. Hakupäivä 22.5.2022. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi/maahanmuuttajalasten-nuorten-ja-perheiden-terveys>.

Terveyskylä 2021. Mitä on lasten kuntoutus. Hakupäivä 7.9.2022. <https://www.terveyskyla.fi/lasentalo/tietoa-lasten-sairauksista/liikuntavammaisuus/mit%C3%A4-on-lasten-kuntoutus>

Tietoarkisto. Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen verkko-kirjasto. Hakupäivä 16.6.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopeetus/kvanti/otos/otantamenetelmat/#otos>

Tietosuojavaltuutetun toimisto 2022. Henkilötietojen käsittely. Hakupäivä 23.5.2022. <https://tietosuoja.fi/henkilotietojen-kasittely>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Hakupäivä 23.5.2022. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Hakupäivä 23.5.2022. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf

Vilka, Hanna 2021. Tutki ja kehitä. 5., päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus. Hakupäivä 12.9.2022. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523701731>. Vaatii käyttöoikeuden.

LIITTEET

LIITE 1 Saatekirje

LIITE 2 Suostumusasiakirja

LIITE 3 Haastattelun teemat ja tukikysymykset

LIITE 4 Tietosuojaseloste

LIITE 5 Analyysirunko 1

LIITE 6 Analyysirunko 2

Hei!

Olemme Oulun Ammattikorkeakoulun toimintaterapeuttiopiskelijoita ja työstimme opinnäytetyötä, jonka tavoitteena on löytää tietoa toimintaterapian osaamisen hyödyntämisestä vauvaperheiden parissa, sillä toimintaterapeuttien työnkuva vauvojen kanssa voi usein olla epäselvä muille sosiaali- ja terveysalan työntekijöille sekä vanhemmille. Vauvojen ja vauvaperheiden parissa työskentelevänä toimintaterapeutina olet kohderyhmäämme ja saamme avullasi arvokasta tietoa omista kokemuksistasi työssä. Kiitos mielenkiinnostasi opinnäytetyötämme kohtaan.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja se toteutuu teemahaastatteluna, johon olemme luoneet valmiit teemat. Tulokset käsitellään ja julkaistaan täysin anonymisti. Tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset esitellään opinnäytetyön raportissa, joka julkaistaan verkkotietokanta Theseuksessa opinnäytetyöprosessin päättyttyä vuoden 2022 lopulla.

Haastattelu kestää noin tunnin ja se toteutetaan etäyhteydellä Teams-alustalla. Haastattelu tallennetaan osallistujan luvalla.

Haastattelun teemat ovat:

Vauvaperheiden tuen tarve:

- Millaisia tuen tarpeita vauvaperheiden arjessa näyttäytyy?

Ammatillisen osaamisen hyödyntäminen:

- Millaista työsi on vauvaperheiden kanssa ja mitä siihen sisältyy?
- Kuinka hyödynnät toimintaterapeutista osaamistasi työssäsi vauvaperheiden kanssa?

Vastaamme mielellämme mahdollisiin kysymyksiin aiheeseen liittyen. Kiitos jo etukäteen osallistumisestasi haastatteluun!

Ystävällisin terveisin

Alina Heikkilä, Veera Malmstedt ja Janette Åman

TUTKITTAVAN SUOSTUMUSASIAKIRJA

1.6.2022.

Minua on pyydetty osallistumaan tutkimukseen liittyen opinnäytetyöhön, jonka tarkoituksena on kuvailla toimintaterapeuttien ammatillisen osaamisen hyödyntämistä vauvaperheiden parissa työskennellessä. Tutkimustehtävänä on kuvailla, miten toimintaterapeutit tukevat Suomessa vauvaperheiden arjessa suoriutumista ja osallistumista.

Olen lukenut tutkimusta koskevan saatekirjeen ja saanut mahdollisuuden esittää tarkentavia kysymyksiä ja keskustella niistä. Tunnen saaneeni riittävästi tietoa oikeuksistani, tutkimuksen tarkoituksesta ja siihen osallistumisesta sekä tutkimukseen osallistumisen mahdollisista riskeistä ja hyödyistä. Tiedän, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, ja että minulla on oikeus kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta. Minulla on oikeus myöhemmin halutessani myös syytä ilmoittamatta keskeyttää tutkimus tai peruuttaa suostumukseni.

Jos päätän peruuttaa suostumukseni tai jos osallistumiseni tutkimukseen keskeytyy jostain muusta syystä, keskeyttämiseen mennessä kerättyjä tietoja käytetään osana tutkimusaineistoa.

Tiedän, että minusta kerättyjä tietoja ei luovuteta ulkopuolisille ja että tietojani käsitellään siten, ettei niitä pystytä tunnistamaan tutkimustuloksista tai tutkimusjulkaisuista, eikä niiden avulla voida selvittää henkilöllisyyttäni.

Tiedän, että yhteystietoni hävitetään tutkimuksen päätyttyä.

Tiedän, että haastattelututkimuksessa kerättyä tietoa voidaan yhdistää muuhun tutkimuksessa kerättyyn aineistoon opinnäytetyön tietosuostumukseni mukaisesti.

Tiedän, että tutkimuksessa kerätty tunnistettomaksi muutettu haastatteluaineisto hävitetään suostumukseni mukaisesti opinnäytetyöprosessin päättymisen jälkeen.

Tiedän, että aineisto on saatavilla tunnistettomassa muodossa tutkijoille, ja että sitä voidaan käyttää tutkimuksessa, ja siitä tulee raportoida niin, ettei henkilöllisyyttäni voida selvittää.

Annan suostumukseni rastimerkintöjen (X) mukaisesti:

Suostun, että tässä tutkimuksessa kerättäviä tietoja saa käyttää tunnistettomassa muodossa tehtävään tieteelliseen tutkimustyöhön.

Kyllä ___ Ei ___

Suostun, että minulta kerättyjä tietoja saa yhdistää tässä tutkimuksessa nyt ja aikaisemmin kerättyihin tietoihin tunnistettomassa muodossa.

Kyllä ___ Ei ___

Paikka _____ Aika _____

Tutkittavan nimi _____

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys _____

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus _____

ja nimenselvennys

Vauvaperheiden tuen tarve:

- Millaisia tuen tarpeita vauvaperheiden arjessa näyttäytyy?

Toimintaterapeutin ammatillisen osaamisen hyödyntäminen:

- Jos mietit omaa työtäsi, millaista työtä on vauvaperheiden kanssa ja mitä siihen sisältyy?
- Jos mietit omaa työtäsi, mitä työhösi sisältyy vanhempien kanssa?
- Jos mietit omaa työtäsi, mitä työhösi sisältyy vauvojen kanssa?
- Kuinka hyödynnät toimintaterapeuttista osaamistasi työssäsi vauvaperheiden kanssa?

Tietosuojaseloste 1.6.2022.

Opinnäytetyö	Toimintaterapeuttien ammatillisen osaamisen hyödyntäminen vauvaperheiden kanssa työskennellessä.
Rekisterinpitäjä	Oulun Ammattikorkeakoulu Oy Y-tunnus 2509747-8 PL 222, 90101 OULU http://www.oamk.fi
Yhteyshenkilö opinnäytetyötä koskevissa asioissa	Maarit Virtanen, opinnäytetyön ohjaaja Pirjo Lappalainen, opinnäytetyön ohjaaja Alina Heikkilä, opiskelija Janette Åman, opiskelija Veera Malmstedt, opiskelija
Oamkin tietosuojavastaava	Ulla Virranniemi tietosuoja@oamk.fi
Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus	Haastatteluiden sopiminen ja tiedonantajien valintakriteerien tarkastus.
Automaattinen päätöksenteko tai profilointi	Ei käytetä.
Palvelussa käytettävät henkilötiedot	Sähköposti, nimi, työpaikka ja muut mahdolliset tiedonantajien antamat henkilötiedot.
Tietolähteet	Tiedonantajat itse, suljettu Facebook ryhmä, josta mahdollisia tiedonantajia etsittiin.
Henkilötietojen käsittelijät ja tarkastelijat	Opinnäytetyön työryhmä: Alina Heikkilä, Janette Åman, Veera Malmstedt, Maarit Virtanen ja Pirjo Lappalainen
Henkilötietojen siirrot muihin palveluihin	Ei siirretä.
Tietojen säilytysaika	Tiedot säilytetään opinnäytetyöprosessin ajan.
Tietojen siirto EU:n tai ETA:n ulkopuolelle	Rekisterinpitäjä ei luovuta tietoja EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle.

Tiedonantajien oikeudet:

- Oikeus saada pääsy henkilötietoihin
- Oikeus tietojen oikaisemiseen
- Oikeus tietojen poistamiseen
- Oikeus käsittelyn rajoittamiseen
- Vastustamisoikeus
- Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen

